

MENTOR

DIJALŠKI LIST

LJUBLJANA

1928-29

L. XVI

MENTOR izhaja vsakega 15. v mesecu desetkrat med šolskim letom. List urejuje Blaž Poznič, izdaja Prosvetna zveza, oblastem odgovarja dr. Jakob Mohorič. Tiska tiskarna »Slovenija«, za tiskarno odgovoren Albert Kolman, Ljubljana, Celovška 61.

UREDNIŠTVO in UPRAVA je v Ljubljani, Gradišče 4. Vsi rokopisi in dopisi, ki se nanašajo na vsebino lista, naj se pošiljajo na uredništvo, naročnina in reklamacije na upravo. Rokopisi se ne vračajo.

CELOLETNA NAROČNINA za dijake 30 Din. za nedijake in zavode 40 Din. Plačuje se naprej. Posamezna številka 4 Din. — Številka čekovnega računa pri poštni hranilnici v Ljubljani 14.676.

Za Italijo znaša naročnina 10 Lit za dijake, 15 Lit za druge in se plačuje po italijanskih čekovnih položnicah »Katol. misijonov« v Ljubljani, za Avstrijo 4 S za dijake, 6 S za druge in se plačuje po avstrijskih čekovnih položnicah »Katol. misijonov«, za Ameriko 1 dolar, za druge kraje 4 švic. franke. — Iz inozemstva se more pošiljati naročnina tudi v priporočenem pismu. — Številka ček. računa za Italijo: 11 1670 (položnice »Katol. misijonov« v Ljubljani), za Avstrijo: B-156.644 (položnice »Katol. misijonov« v Ljubljani).

POVERJENIKI, ki so naročili list za več dijakov skupaj, morajo javiti naslove vseh odjemalcev upravi. Plačevati pa smejo list — ako jim ni mogoče poslati vse naročnine naprej — v trikratnih obrokih, in sicer pred izidom tretje številke prvo tretjino, pred izidom šeste številke drugo in pred izidom devete številke zadnjo tretjino. Poverjeniki dobijo za vsakih 10 plačanih izvodov enajstega zastovi.

PORAVNAJTE NAROČNINO!

Vsebina šte. 5.

Leposlovje in poučni članki:

J. K. Rejec, Med Sclo in Karibdo. *Povest* v zgodbah. (Dalje.)

Iv. Dolenc, Med Nemci. *Potopis* s slikami. (Konec.)

M. Prezelj, Kažipot skozi prirodopisno zbirko v ljubljanskem muzeju. (Dalje.)

Sempronij Tiro, Iz dnevnika starega profesorja. (Dalje.)

Naši pomenki:

Literarni pomenki. — Razni pomenki.

Knjige in revije:

Erjavec, *Zgodovina katol. gibanja na Slovenskem*. — Učbenik češkega jezika. — Uredništvo je prejelo.

Šah:

Otvoritev partije (dalje). — *Problem št. 3*. — *Rešitev problema št. 2*. — *Drobne vesti*. — *Listnica uredništva*.

Šale in uganke:

Šala. — Uganke. — *Rešitev uganke*.

MENTOR

16. LETNIK

JANUAR 1929

ŠTEV. 5

J. K. REJEC:

Med Scilo in Karibdo.

Povest v zgodbah.

VI. Zgodba o tem in onem in še o počitniškem potovanju.

»Četrta šola — oslovski most so ji rekali — je bila za mano. Pogibeljnih dogodkov ni bilo, a vendar mnogo takih, ki so vsak zase zgodba.

Povedal bi ti lahko o epidemiji polhovk, s katerimi smo hoteli pričati svoje slovenstvo, a so nam jih v zavodu prepovedali, kar pa ni dosti izdalo, zakaj iznajdljivi smo bili in jih vendar nosili. Do vratarja s klobukom — od vratarja v mesto s polhovko! Če se prav spominjam, nas je navdušil za polhovke Meško, ko smo videli v »Domu in svetu«, kako lepo se mu poda...

Potem nas je zgrabila epidemija tamburic. Vseh instrumentov bi se lahko v zavodu učili, priganjali so nas celo — pa nismo marali. Navdušili smo se za tamburice, ki so nam bile kot narodno jugoslovansko glasbilo — simbol. Naročili smo si jih in brenkali nanje v vseh kotih in vogalih, da je bilo veselje — a v nemalo jezo ravnateljevo, ki nas je grdo gledal...

Iz slovenstva in jugoslovanstva smo šli v slovanstvo: tekmovali smo, kdo se prvi nauči ruščine. Jaz sem imel smolo — zaplenili so mi rusko slovnico.

Pisal sem to leto ko nor. V gimnaziji smo izdajali »Razvoj«. Vse, kar sem v njem priobčil, je še tekom leta izšlo v »Domačem prijatelju«, »Slovanu« ali v »Omladini«.

Povedati moram, da se mi je »Zora« zamerila. Urednik je hotel vedeti, v katerem razredu sem — ker dotlej sem se označeval previdno »stud. gymn.«. Ko sem se izdal, da sem četrtošolec, je postala urednikova beseda vse bolj pokroviteljska in omalovažujoča, kar se mi je zdelo zamalo. Šel sem med radikale, ki so prejšnje leto začeli izdajati »Omladino«. Agitiral sem zanjo in dobil kakih trideset naročnikov, obenem ji pošiljal svoje pesmi, ki jih je priobčevala od številke do številke.

Tudi na prozo sem se spravil in začel priobčevati podlistke v »Gorici«.

V zavodu in na gimnaziji so splošno vedeli, da pišem, in oprjelo se me je ime »poet«, a to slavo sem često drago plačal, zlasti pri matematiki. Profesor matematike je bil posebne vrste mož. Zbadljivo zabaven se je bril norca iz vsega, a je bil le dober.

»Sie, Sie, Sie, Sie!...« je včasih šlo izza katedra v skali vseh glasov, da bi dobil pravilen odgovor. Zgodilo se je, da je tak »Sie« prišel tudi do mene in me dregnil s posebno ostjo:

»Sie, der schwarze Dichter dort in der vorletzten Bank!«

Ob krohotu sem vstal in zijal v formulo na tabli, kateri nisem vedel kot drugi kaj pripomniti. Druge je pustil, da so se mirno usedli, mene je posebej počastil, preden je znova započel s svojo skalo:

»Setzen Sie sich und dichten Sie weiter!«

Nekoč je poklical k tabli mene in Fona — najboljši matematik je bil, točen in soliden ko dobra ura. Ne da bi naju pogledal, je zavlekel:

»Also: der erste Esel und der zweite Esel!«

Po razredu smeh.

Pogledala sva se s Fonom in ugi-bala, kdo naj bi bil prvi osel in začel. Nisva se mogla odločiti in vsaj jaz sem razmišljal, kaj je bolj ponižujoče: prvi ali drugi osel... Pa je začel potem profesor kričati in tuliti, kot bi zavijal volk, planil pokonci, butnil Fona k tabli in tako razsodil in naju opredelil...

Oslu pa le nismo bili! Pomisli, da smo se spomnili Stritarja ob njegovi sedemdesetletnici. K S. Gregorčiču smo šli, da nam je dal naslov, in v Aspang je šla dolga, navdušena brzojavka...

Tako smo živeli in doživljali in uganili še to in ono in šolsko leto se je zaobrnilo in ga je bilo konec. Lepega popoldneva koncem junija smo se Gorjani s Tolminskega razigranoveseli zbrali na Katarinijevem trgu v gorenjem koncu mesta, kjer nas je

čakala žardinijera v bližini Gregorčičevega stanovanja.

Polde Kemperle — Jud smo mu pravili — je imel glavno besedo, zakaj on je vsakokrat organiziral potovanje o božiču, veliki noči in koncem leta. Železnice še ni bilo — ono leto so bohinjsko dokončavali — pa smo se vendarle z žardinijero prijetno vozili. Dvajset do trideset nas je bilo vedno. Kakor hitro smo bili v vozu in nam ni mogel nihče blizu, se je oglasila slovenska pesem, ki ni zamrla potem do Kobarida, kjer je bila končna postaja.

»Kaj nam pa morejo...« smo jo udarili in tedaj sem videl, kako se je pojavil na oknu S. Gregorčič in nas gledal in gledal za nami, ki smo mladi in veseli odhajali v njegov planinski raj... Ali se je zamislil ob našem veselju v svojo mladost in se spomnil onega 29. avgusta 1863, ko so se pravtako zbrali goriški višjegimnazijci, najeli voz in se peljali v Gore, da mimogrede priredijo v tolminski čitalnici »besedo«? Videl je dni, ki so bili, in spomnil se je gotovo, kako so jih Tolminci slavnostno sprejeli z govorom in z zastavo, kako so navdušeni odkorakali v čitalnico, kjer je on — osmošolec prvi nastopil in deklamiral svoj »Pozdrav Tolmincem«, ki je domoljubno občinstvo raznel in ga je bil dr. Karel Lavrič posebno vesel, ko je videl, kako mladi domorođci gorijo za narodno reč in kako lepo krasnoslovijo...

Tudi drugi so ga opazili in izzi-valnorazposajena popevka je zamrla in ubrali smo njegovo »Eno devo le bom ljubil...«, da bi ga vzveselili in bi nas bil vesel...

O te študentovske poti po Soški dolini! Kdor jih je doživel, jih ne zabi in jih še v sanjah obnavlja. Pesem, vesela beseda, smeh, solnce, bela cesta skozi prijazne vasi ob Soči, prve ure prostosti in razigranosti: bogato plačilo za mesece dolgo uklenjenost...

Dober mesec sem bil doma, pa sem šel spet na pot.

Gospod mi je bil obljubil, da pojdeva z novo železnico na daljše potovanje, če dobro zvršim nižjo gimnazijsko, in je držal besedo.

Železnica je stekla v začetku julija in zadnji dan meseca sva že zarana sedela v kočiji, ki je oddrdrala po beli cesti proti Sveti Luciji. Dosegla sva jutranji vlak, ki je zasopihal v Baško dolino. Ves čas sem bil ob oknu in gledal pokrajino: nov svet se mi je odpiral. Videl sem Podmelec, kjer je menda že tedaj župnikoval Ivan Kovačič-Soški, avtor »Kovačevega študenta«, videl Knežo, odkoder je izšel Andrej Smrekar, prvi in največji slovenski ameriški pesnik, švignili smo mimo Grahovega in Hudejužne — župnik-glasbenik Jan. Kokošar je bil tu doma — in že smo bili v Podbrdu, zadnji goriški postaji.

Dvakrat, trikrat je potem puhnila lokomotiva in švignili smo v predor, ki ga ni hotelo biti konec. Moje pričakovanje je bilo veliko. Sanjal sem o Bohinju, kar sem bral Prešerna in se seznanil z Melkijadom v Nemci-grenovi Hoji na Triglav, in težko sem čakal, da ugledam klasični svet, v katerem se je zatekel Črtomir, kjer je živel Vodnik in imel Zois svoje plavže in je Mencinger »vlekel« Erjavca in Valjavca...

Ko smo bili iz predora, sem spustil okno in bil vesel gorenjskega zraku in pokrajine. Gledal bi jo in gledal, a vlak je oddrevel in navdušenje je še rastlo, ko se je razprostrlo in zalesketalo pred menoj v poletnem solncu Blejsko jezero. Najrajši bi izstopil in strmel vanj, a gospod je bil gospodar: moral sem naprej do Otoč in na Brezje. Spotoma sem videl oddaleč Vrbo, Prešernovo »drago vas domačo«, ki bi jo tudi rad obiskal, a gospodu ta moja želja ni bila kar nič všeč.

»Nemara si že bral Prešerna?« me je vprašal in ko sem mu pritrdil, je zmajal z glavo, rekel pa nič...

Na Brezjah sva prenočila in se drugo jutro, ko sva se za slovo še enkrat priporočila Mariji Pomagaj, vračala peš na Bled. Moje veselje je bilo neznansko, ko sva se zibala v čolnu »tje na otok, z valovi ves obdani«, in še gospod je bil tako prevzet, da je začel peti — čeprav je bil slab pevec — Huberjev »Otok bleški...«

Kakor omamljen sem bil od tolike lepote in ko sva popoldne šla od Petra proti postaji, sem se spet in spet ozrl, da bi si vtisnil vso to lepoto in bi mi ne izginila nikdar več.

Na postaji sem se zdrznil, kakor bi padel iz nebes. Ne vem, kaj bi vse rajši doživel, kakor da srečam tu in še v družbi z gospodom — ravnatelja deškega semenišča! Gospod je začel z njim govoriti. Po prvih besedah mi je namignil, naj stopim na peron, onadva pa sta ostala v čakalnici in govorila in govorila. S perona sem ju prikrito opazoval skozi okno in po ravnateljevih gestah sklepal, da me ne hvali...

Ko sta prišla za menoj, sta bila oba prijazna — ravnatelj celo bolj ko gospod...

Prisopihal je vlak in ko se je ustavil, sva z gospodom vstopila v tretji razred. V splošnem oddelku je bilo vse polno. Gospod je pogledal v sosedni kupe, kjer je dobil prostor, jaz sem pa ostal v splošnem in se nenadoma vzveselil. Pozabil sem na ravnatelja in nič več nisem ugibal, kako me je gospodu opisal, ker v kotu ob oknu sem ugledal — S. Gregorčiča, ki se je tedaj vračal od svojega prijatelja Jakoba Aljaža. Videl sem, da je poleg njega še nekaj prostora, pa sem se priril do njega, ga pozdravil in prosil, če smem prisesti.

Dovolil mi je in ves srečen sem sedel ob njem in govoril z njim do Sv. Lucije, kjer je tudi on izstopil. Namenjen je bil v Tolmin. Tolminci so ga pričakovali in mu prišli nasproti s kočijami. Ko sem hitel, da dobim sedež zase in gospoda v žardinijeri, ki je

vozila do Kobarida, sem videl in slišal Tolmince okoli vozov prvega razreda, ki so čakali pesnika. Stopil sem k njemu in mu povedal:

»Gospod pesnik, Tolminci vas iščejo. Slišal sem, da so prišli s kočijami po vas!«

»Tiho hodite, pa pokažite mi, kateri omnibus vozi do Tolmina,« mi je rekel in me vprašal in stopil hitro za menoj skozi vrvečo množico.

Pokazal sem mu tolminski omnibus in čeprav je bil že natrpan, se je stisnil vanj in se ni zmenil za kočije, ki so ga čakale...

Videl in spoznal sem: Gregorčič je sovražil vsako oficialnost.

Pod večer sva se pripeljala z gospodom domov. Drugi dan je prišel gospod k nam. Mene ni bilo doma —

pa je bilo mogoče še bolj prav. Mami je povedal, kar mu je zaupal ravnatelj. Želel je, da bi me prijeli in mi izbili iz glave vse navdušenje za lepo knjigo ter naj bi opustil neumno pesnenje.

Mama je obljubila, a obenem pripomnila, da dobim za pesmi, ki mi jih tiskajo, večkrat kako krono.

»A tako?« se je začudil gospod, ki je znal ceniti denar. »Potem pa naj le piše, samo naj gleda, da ne bo kaj napak!«

Tako se je zgodilo, da me ni mama nič pregovarjala, naj bi opustil pesmi, in tudi z gospodom sva ostala prijatelja vkljub temu, da se je srečal z ravnateljem na Bledu in slišal, da hodim svoja pota...

(Dalje prih.)

I. DOLENEC:

Med Nemci.

3. Dve novosti z Dunaja.

Ne bom se zadrževal pri opisovanju potovanja na Dunaj, kakor tudi je bila mikavna vožnja po Donavi od Linza do Dunaja. Kajti že itak se mi zdi, da se je moj potopis nekako razvlekel, in že čutim željo, da bi bil kmalu — doma. Bržkone mi to privoščijo tudi že — bravci.

Nobena stvar bi mi ne bila zlepa tako lahka kakor napisati tucat strani o Dunaju. Saj me je dunajska alma mater hranila dobra štiri leta s sokovi življenja, pa tudi s prazno šaro brez okusa. Sicer je pa to povsod: med delavce v vinogradu se zgubi tudi kak klasično dolgočasen najemnik.

Dunaj sam na sebi torej pač zame ne more biti kaj novega. Ob vsakem obisku si sicer rad znova ogledam njegove znamenitosti in niti enkrat ne grem mimo parlamenta v grškem slogu, mimo gotske mestne hiše, dvornega dramskega gledališča, univerze in vo-

tivnice, da bi se ne divil čudovito lepemu nepozabnemu pogledu na ta del mesta in da bi ne strmel nad finim okusom mojstrov, ki so ustvarili te stavbe. Vendar pa obračam svojo pozornost pred vsem na novosti, ki jih »ob mojem času« Dunaj še ni imel. Izmed njih sem si izbral to pot dve za ta spis.

a) »Tri-Ergon«.

(»Govoreči« film.)

Čuden naslov, kajne? Zlasti za tiste, ki se niste učili grščine.

Po vsem mestu so oznanjali lepaki z velikimi črkami, da se bo v Uraniji, v zavodu, ki skrbi za ljudsko izobrazbo s predavanji in poučnimi filmi, predvajal »govoreči« film z zgornjim naslovom. Senzacija, kakršne v filmski stroki tudi Dunaj še ni doživel. Cene so bile sicer znatno višje nego pri drugih filmih, a to ni oviralo množic, da bi ne bile dan na dan vrele v poslopje na obrežju ob Donavinem kanalu.

Ime »Tri-Ergon« ni morebiti v kaki zvezi z vsebino filma samega. Pomeni samo, da je »govoreči« film, ki se bo kazal, »delo treh«; iznašli so ga s skupnim delom Massole, Nogat in Engl, katerim se je posrečilo, da niso fotografirali samo posameznih predmetov in njih gibanja, ampak da so ujeli obenem na posebnem traku na robu filma tudi vse glasove, ki spremljajo dejanje. Kako so to storili, to bo pa treba že koga drugega vprašati in ne mene. Jaz morem samo ugotoviti efekt, da jim je to uspelo.

Film je obsegal več različnih prizorov brez medsebojne vsebinske zveze. Hotel je pač pokazati, kako reproducira film različne glasove: človeški govor in petje, živalske glasove, ropot v tovarni, šum prihajajoče množice i. t. d.

Posebno me je zanimal govor nemškega zunanjega ministra Stresemanna. Moža si videl v povečani obliki in razumel si skoro sleherno besedo, ki jo je govoril. Gledali in poslušali smo švicarskega pevca, ki je pel francosko pesem, igravca na glasovir in violino, trobentača i. t. d. Lepo priliko, da smo čuli razne živalske glasove v filmu, je nudil prizor: En dan na kmečkem domu. Zjutraj je poklicala dekla kokoši iz njih »spalnice« in med glasnim smehom občinstva je zapel petelin svoj kikiriki. Še več smeha je bilo, ko je privozil na dvorišče voz in je kmet privlekel iz svinjaka obupno cvilečega pujsa ter ga natovoril na voz. Jezno je svaril pes z lajanjem prasca, naj se ne vede tako nedostojno. Opoldne so prišli otroci iz šole ter zapeli svoj ringa-raja. Zvečer so se vračale ovce s paše. Ena je zaostala in je z otožnim bleketanjem iskala svoje družbe.

Pred tovarno avtomobilov čaka vse polno delavcev na pričetek dela. Sirena zatrobi in med šumenjem se vlije množica v tovarno. Kmalu zaropoe orodje. Izgotovljene avtomobile preskušajo: vozijo se z njimi, dobro slišiš, kako trobijo. Na polju jih zapazi črn jazbečar

in se med glasnim smehom občinstva lajajoč zakadi proti motilcem miru na cesti.

Govoreči film združuje torej to, kar sta doslej nudila kino in radio skupaj.

Samo eno napako ima: dočim je bil doslej film mednarodni in se je n. pr. ameriški film lahko kazal po vsem svetu, samo besedilo je bilo treba prevesti v posamezne jezike, bo govoreči film povsem umljiv samo tistim, ki razumejo jezik igralcev. Zato sodijo, da bo izdelava govorečih filmov tako draga, da jih bodo mogli v velikem številu imeti samo Angleži, Francozi, Nemci in Rusi.

Nikar ne prerokujmo — med svetovno vojno so vsi preroki »falirali«!

b) V uradu za izbiro poklica.

Po poti iz Bavarske v Avstrijo sem bral po vsej srednji Evropi že desetletja znani münchenski šaljivi list Fliegende Blätter. Človek se mora v počitnicah tudi nasmejati; pravijo, da je to zelo zdravo; in če se te poloti zaspanost in bi ti zdrknila iz rok knjiga ali političen časopis, premagaš spanec še najlaže z dobrimi dovtipi. Humoristi, kakšni dobrotniki človeštva ste! V osmi smo imeli za nemščino Nemca. Učil nas je, da šteje nemško slovstvo lepo število dobrih tragedij, a samo tri dobre komedije: Lessing, Minna von Barnhelm; Kleist, Der zerbrochene Krug in Freytag, Die Journalisten.

Pa naletim v Fliegende (z dne 29. junija 1928) na tale izrek:

Mir scheint von allen Uebeln
Kein einziges so trist,
Als dass kein Mensch das sein kann,
Was er im Grunde ist.

(Od vseh nesreč nobena
tako te ne boli,
kot da ne moreš biti
v življenju to, kar — si.)

Boga mi, ta pa ni slaba! Koliko ljudi živi v stanu, ki ni zanje! Francoski kralj Ludóvik XVI. je imel menda mnogo zmisla za ključavničarstvo in se je zelo rad bavil s to obrtjo — pa je siromak mo-

ral biti kralj, in sicer v dobi, ko bi bil rojen kralj komaj kos svoji nalogi. Pri nas dostikrat vidimo tole: če ima sin iz uradniške rodbine še toliko veselja do trgovine ali obrti in če še tako nerad sedi v šoli brez prave koristi zase — ne, študirati mora, da bo množil nekoč število uradniškega proletariata! Skoro zameril sem se, ko sem pred vojno nekoč v takem primeru svetoval materi, naj pošlje sina k trgovini.

Pri nas nimamo nikake posvetovalnice za izbiro poklica, kamor bi se lahko obrnil mladi človek, oziroma njegovi starši za svet. Ali je drugod tudi to polje tako zanemarjeno? To sem hotel ugotoviti na Dunaju.

Obrnil sem se na svojega bivšega kolego z univerze, ki je sedaj že več let dvorni svetnik (v republiki se ta naslov malo čudno sliši, posebno če ga nosi socialist!) v prosvetnem ministrstvu in eden glavnih delavcev na polju znanih dunajskih šolskih reform. Ta me je napotil kar v »posvetovalnico za izbiro poklica« (Berufberatungsstelle, VII. okraj, Hermannsgasse 24-26), kjer ne bom dobil samo zaželenih informacij, ampak si bom lahko tudi ogledal, kako se ta stvar vrši.

Omenjena posvetovalnica je nastanjena v velikem poslopiju, kjer je čakalo vse polno staršev s svojimi otroki. Kajti šolsko leto je bilo pravkar minulo in starši so privedli sem svoje otroke, ki jih iz kakršnegakoli vzroka niso nameravali dalje pošiljati v šolo, ampak dati učiti se trgovine ali rokodelstva. Vkljub temu so me sprejeli v uradu z vso ljubeznivostjo — kakor tega ne znajo menda nikjer tako kakor na Dunaju — in me povabili, naj si kar ogledam, kako delajo.

Nekaj dni v tednu se vrše izpiti za tiste kandidate, ki se prijavijo z željo, da bi šli k trgovini, ostale dni pa za tiste, ki jih mika katerakoli panoga obrti (rokodelstva). Posebnost teh izpitov je, da se zanje ni treba nič učiti — še več: da se nanje niti ne moreš

pripravljati, tudi če bi se hotel. Kajti kaj te bodo vprašali, to je tajno in bi vsa vrednost izpita padla v vodo, če bi se to povedalo naprej. Izpit nima namreč naloge, da bi ugotovil tvoje znanje, ampak pri izpitu hočejo preizkusiti tvojo nadarjenost, torej tvojo sposobnost, da si pridobiš znanje, ki je v določeni stroki potrebno. Preizkusiti hočejo tudi tvojo pazljivost, da se presodi, v koliko je pričakovati od tebe zanesljivega delavca. Zato pa ne smeš ničesar vedeti o tem, kaj boš vprašan. Saj bi tudi n. pr. reševanje ugank in križaljke izgubilo ves pomen, če bi človek naprej vedel, katere uganke bo moral reševati, in bi se za »izpit« pripravil.

A pojdemo sedaj kar v dvorano k izpitu! Danes je dan, namenjen izpitu za kandidate trgovskega stanu. Kakih 20 — dečkov in deklic — jih je zbranih v prostorni sobi, tako da ima vsak svoje mesto in ne more ne šepetati s sosedom in ne prepisovati. Po večini so to absolventi meščanske šole v starosti kakih 14 let. Izpraševalca sta dva: prvi se mi je predstavil kot doktor filozofije, drugi pa kot pisatelj. Izpit je pismen in usten. Danes bodo pisali, čez nekaj dni bodo pa prišli kandidati k ustnemu izpitu, ki bo imel predvsem to nalogo, da bo pojasnil morebitna nesoglasja, ki so se pokazala pri pismenem izpitu (če bi n. pr. kandidat rešil nekatere naloge sijajno, drugod pa čisto odrekel); obenem bo pa izpraševalec osebno spoznal kandidata in si morebiti popravil o njem sodbo, ki si jo je bil ustvaril na podlagi pismenega izpita.

Kot prvo nalogo je dobil vsak kandidat polno z natisnjenimi 75 vprašanji, na katera je moral odgovoriti v 45 minutah, tako, da je moral na vsake 3 minute rešiti petero vprašanj — ako je hotel seveda priti do konca, kar se pa itak redkokomu posreči. O posameznem vprašanju je mogel torej razmišljati nekaj več nego pol minute. Kakšna so bila ta vprašanja? Naj jih nekaj navedem!

1. vprašanje se je glasilo: Maks je star 11 let, Pavel je 3 leta mlajši. Kurt je toliko star kakor Maks in Pavel skupaj. Koliko je Kurt star?

Ta naloga je lahka in ne boš rabil zanjo niti pol minute.

10. vprašanje se je glasilo: Kaj naj storim, če me vprašajo po mnenju o človeku, ki ga premalo poznam? (Podčrtaj pravilni odgovor.) 1. Naj se oprostim. 2. Rečem naj: »Ne poznam ga.« 3. Rečem naj: »Ne morem izreči nikake sodbe.« 4. Poskusim naj ga bolje spoznati. 5. Vprašam naj koga drugega.

To vprašanje je zelo zanimivo. Kdor ga takoj pravilno reši, pokaže s tem korektnost mišljenja in pravilno presojanje položaja, ki mu bo povsod — pa seveda tudi v trgovini — prišlo prav. Kateri odgovor je pravilen?

34. vprašanje se je glasilo: Kaj pomeni pregovor: »Ne smeš izliti s kopaljo vred tudi otroka?« («Man soll das Kind nicht mit dem Bade ausschütten.» (Podčrtaj pravilni odgovor.) 1. Bodi previden kadar koplješ otroka! 2. Ne pre nagli se pri važnih delih! 3. Če odstranjuješ zlo, ne odstrani obenem tudi česa dobrega! 4. Ne delaj ničesar nepotrebnega!

Kdor pravilno odgovori na to vprašanje, pokaže, da pozna tudi rabo besed in stavkov v prenesenem pomenu in da je kolikor toliko načitan ali vsaj vaje družabnega občevanja. Trgovec pa mora dobro poznati jezik, v katerem občuje z odjemalci!

53. vprašanje se nanaša tako zelo na temeljito poznavanje pomena posameznih izrazov v nemščini, da ga moremo pravilno presojati samo v izvirniku. Kdor zna nemško, naj ga reši!

Wenn jemand beweist, dass eine bestimmte Behauptung falsch ist, so nennt man dies —? eine Fälschung — eine Widerlegung — eine Entgegnung — einen Widerspruch — einen Verweis.

Nekatera vprašanja zahtevajo samo večjo pozornost duha pri reševanju. Take vrste je n. pr. 51. vprašanje:

Podčrtaj v naslednji vrsti vsa dvoštevilska liha števila, ki stoje med dvema sodima številoma!

51 6 52 8 53 190 167 24
7 24 101 10 11 110 1 10*

Jaz sem za šalo tudi reševal te naloge; odgovoril sem na vsa vprašanja v 38 minutah, a med njimi na 7 vprašanj napačno. Polomil sem ga n. pr. pri 51. nalogi, kjer sem podčrtal štiri števila namesto samo dveh. Kateri dve števili je treba podčrtati?

Če upoštevamo, da je takih vprašanih najrazličnejše vrste 75, je jasno, da se že samo s to nalogo preizkusi brzina mišljenja in porabnost kandidatova zelo vsestransko. Seveda nikjer ni rečeno, da mora kandidat odgovoriti na vsa vprašanja. Zahteve so tako visoke, da v 45 minutah pač nikdo ne doseže 75 točk; če jih kandidat v tej starosti in s to izobrazbo reši polovico, je to že nekaj. Pač pa je dana vsakemu skoro bi rekli nemejena možnost, da pokaže svojo sposobnost z visokim številom doseženih točk.

Kandidati so bili še vsi razgreti od prve naloge, ko je brez odmora sledila druga. (Preizkuša se torej tudi vztrajnost in neutrudljivost pri delu ter dobri živci!) Kandidati so dobili v roke kvadrat, razdeljen na sto manjših enakih kvadratov. V vsakem kvadratu so bila spodaj napisana vsa arabska števila od 1 do 100 po vrsti, in sicer z rdečilom, zgoraj pa brez najmanjšega reda in vse pomešano razne rimske številke (pravilneje: razna števila, pisana z rimskimi številkami), velike in male črke, arabske številke — vse s črnilom. Iz med teh 100 črnih znakov jih je bilo pod kvadratom napisanih 40 — seveda zopet nanovo pomešanih — in naloga se je glasila: Pripiši k vsakemu črnemu znaku tisto rdečo številko, ki stoji z njim v istem kvadratu! To nalogo bi rešil se-

*- Vseh teh 16 števil si moraš misliti natisnjenih v eni sami vrsti, kar pa v našem listu ni mogoče, ker je vrsta prekratka. — Op. ur.

veda vsak otrok, če bi imel na razpolago dovolj časa. A nalogo moraš oddati točno v 5 minutah, tako da moraš vsako minuto poiskati 8 rdečih števil! To pa ni lahko in mislim, da malokdo pride do konca. Jaz sem poiskal 33 rdečih števil.

Ob času, ko sem pisal te vrstice, sem preizkusil svojo brzino in svoje oči še enkrat. Sedaj sem jih pa zadel v 5 minutah samo še 28. Za take »dirke« pač ni človek vedno enako razpoložen.

Tretje vprašanje je imelo namen ugotoviti, ali ima kdo med kandidati prav izredno dober, oziroma izredno slab spomin. Kandidati so odložili peresa in svinčnike in izpraševalec je prebral tole:

»Pojdi jutri ob devetih v trgovino Müller & Weiss in kupi dva notesa, 7 klobčičev motvoza, 12 pol papirja za zavijanje, 2 tintna svinčnika in 3 peresa. Nato pojdi v trgovino Schneider & brat in kupi ene škarje, dvoje klešč in tri svedre. — Sedaj pa napišite, kaj ste si zapomnili od tega naročila!« — Reši nalogo še ti: odloži list in napiši, kaj si si zapomnil!

Četrta naloga je obstajala iz štirih vprašanj. Bistvo je bilo tole: izpraševavec je povedal tri besede, kandidati so pa morali napisati kakršenkoli stavek, v katerem se nahajajo te tri besede. Odgovor je bil tem boljši, čim krajši je bil stavek in čim več zmisla je imel. Najlažje je bilo vprašanje: bolezen — šola — izpričevalo. Težje pa je bilo sestaviti stavek iz besedi: Jeder (vsak) — Sonne (solnce) — vorbeigeschossen (mimo ustrelil, če si misliš zraven »hat«, ali mimo smuknil, če si misliš poleg »ist«).

Po tej nalogi je bil odmor. Kandidati so odšli na hodnike, izpraševavec se je pa bavil z nekim kandidatom, ki je bil prišel k ustnemu izpitu; hotel je — če se prav spominjam — postati mehanik. Dobil je za »ustni« (bolje bi bilo: ročni) izpit najprej tole nalogo. Izpraševavec

mu je dal leseno kocko, ki se je dala razstaviti v večje število različnih delov. Razstavil je kocko v te dele in naročil kandidatu, naj iz teh delov sestavi nazaj kocko. »Odgovor« se presoja po brzini, s katero kandidat izvrši nalogo.

Nadaljevanja izpita po odmoru se nisem udeležil. Nekaj malo pojma sem dobil, kako ta stvar gre; obenem sem pa videl, da bi bilo treba v uradu ostati kar več dni, če bi hotel stvar spoznati v podrobnostih, in da bi bilo treba študirati tudi strokovno literaturo, če bi človek hotel imeti nekaj več vpogleda v bistvo in v vrednost takih izpitov. Tudi človek nerad nadleguje tuje ljudi, če so še tako uslužni; zlasti je to težko, če vidiš, da imajo dela čez glavo. Zahvalil sem se torej za prijaznost in prosil samo še, da so mi pokazali nekaj knjig iz ročne knjižnice v uradu, po katerih bi lahko, če bi bilo kdaj treba, stvar sam študiral dalje. Opozorili so me na naslednje knjige — morebiti ne bo odveč, če naslove tu objavim —:

I. Ena glavnih del o vprašanju poklica je Handbuch der Berufe. Selbstverlag des Landesarbeitsamtes Sachsen — Anhalt — Magdeburg. To ni morebiti ena sama knjiga, ampak vrsta del v obsegu in formatu konverzacijskega slovarja. II. del obsega akademske poklice. Izšel je l. 1927., torej v najnovejšem času. Žal knjige nisem mogel dobiti v dunajski vseučiliški knjižnici, kamor sem jo šel iskat.

II. Za poklice z akademsko izobrazbo so mi priporočili delo: Die akademischen Berufe. Herausgegeben von der Zentralstelle für Berufsberatung der Akademiker. Furche-Verlag, Berlin. Delo obsega šest zvezkov: 1. zvezek razpravlja splošno o izbiri poklica, 2. govori o teologu, 3. o filologu (profesorju), 4. o medicincu, 5. o juristu in narodnem gospodarju in 6. o tehniku. (V dunajski vseuč. knjižnici št. I 445495.)

III. Methodensammlung zur Intelligenzprüfung von Kindern und Jugend-

lichen. Von Stern William u. Wiegmann Otto. Verlag Barth, Leipzig 1926.

Naj zadošča to o literaturi!

Samo po sebi je umevno, da sama duševna usposobljenost ne zadošča, ako nima človek potrebnega zdravja za tisti poklic ali če ima kako hižo, ki bi ga prav posebno ovirala. To pa ugotovi zdravnik. Tudi se ne bom učil n. pr. urarske obrti, če je urarjev preveč in ne morejo niti izučeni kandidati dobiti dela. Posvetovalnica vodi radi tega tudi statistiko, v katerih stanovih manjka izučenih uslužbencev in kakšni so mezdni pogoji.

Ko sem prišel iz posvetovalnice za izbiro poklica, sem se pri kosilu razgovarjal o svojih doživljajih z dvema trgovcema, ki sta oba v svoji stroki izvrstno porabna in pri svojem šefu zelo ugledna. Pa sta bila oba mnenja, da bi od kandidata trgovskega stanu nobene stvari ne zahtevala v taki meri kot poštenosti pri denarju in blagu in vestnosti. Bog ve, kako bi se izrazila človekova poštenost v številu doseženih točk!

Naslednji dan sem iskal v vseuč. knjižnici del, ki so mi jih bili priporočili poklicni svetovavci. Vseh nisem mogel dobiti; deloma so bile knjige izposojene, deloma pa univerza ne nabavlja takih specialnih del, ki jih rabijo predvsem omenjene posvetovalnice za svoje strokovne knjižnice. Vzel sem knjigo o profesorju (Nemci imenujejo srednješolskega profesorja Oberlehrer), ki je zgoraj omenjena pod št. II. Izšla je l. 1919., torej neposredno po svetovni vojni, in se obrača posebno na abituriente, ki jih je vojna ovirala, da niso mogli takoj po maturi na univerzo. Sviri vse, ki so prišli iz vojne kakorkoli trajno oškodovani na svojem zdravju, naj ne gredo k profesuri in naj ne računajo s tem, da bo imela mladina ž njimi sočutje radi oltarodomestljivih žrtev, položnih na otar domovini. Kajti v tem oziru velja: Die Jugend ist grausam und kennt kein Erbarmen. Če pre-slabo vidiš ali slišiš ali če ti je vojna

uničila živce — ne hodi v šolo! Kajti v tem stanu se mora brezpogojno zahtevati od vsakega pripadnika taka stroga disciplina proti samemu sebi, torej tako obvladanje samega sebe, absolutna točnost in taka napetost, da zahteva od človeka kaj sličnega kvečjemu vojaški stan.* »Nobena stvar ni bolj naporna in združena z večjim neugodjem in izčrpanjem moči kakor to, da se tvoja pozornost stalno moti in da moraš tok svojih misli neprestano prekinjati radi vzdrževanja discipline (prepovedovanje, opominjanje, klicanje učencev pri najrazličnejših prilikah).«

To ni bilo zame nič novega, pa menda tudi za druge ne, ki so bili kdaj v šoli z odprtimi očmi. Naravnost presenetli'a me je pa statistika, ki kaže, kako profesorjevo delo vpliva na njegovo zdravje. Prof. dr. Lexis je ugotovil tole: 1. januarja 1897 je bilo od vseh profesorjev na državnih višjih učnih zavodih v Prusiji (mi bi rekli: na državnih srednjih šolah) samo 1.08% starih nad 65 let, dočim je 5.94% sodnikov prekoračilo to dobo. Še večja je bila razlika na Bavarskem; 1. januarja 1899 je bilo na Bavarskem samo 0.5% profesorjev starih nad 65 let, dočim je bilo med sodniki takih 10%, torej dvajsetkrat več. Pri tem je pa zanimivo tole: če se k profesorjem prištejejo še ravnatelji (ki imajo manj počitnic nego profesorji!), pa znaša število nad 65 let starega učnega osebja v istem času na Bavarskem 1.75%. Ravnateljevo delo je torej vse-kako če ne lažje pa bolj zdravo! Rav-

* In vojaški stan je za premnoge tudi v mirnem času nezdrav. »Slovenec« je objavil 25. jul. 1928 (št. 167) tole notico:

»Češkoslovaška vojaška zdravstvena uprava je pred kratkim objavila naslednje podatke o češkoslovaški armadi: Pri povprečnem stanju 120.000 mož je v 15 mesecih obolelo 84.000 mož in od tega jih je 400 umrlo. Obolelo je torej 71.75 odstotkov, umrlo pa 1/3 odstotka. Pri 16 letalskih nesrečah je izgubilo življenje 70 vojakov. Samomurrov je bilo v armadi 120, to je 1 na tisoč. To so v resnici bridke številke, ki kažejo, da je militarizem tudi v mirnem času sovražen življenju.«

natelj pač dela predvsem v pisarni in ima neprimerno več posla z akti nego z dijaki. V njegovo pisarno prihaja dijak bolj kot stranka po opravkih nego kot učenec.

Prof. Lexis je izračunal tudi, koliko let vzdrži človek povprečno v profesor-skem stanu in koliko v sodniškem stanu. Povprečna doba, ko je moral profesor na pruskih srednjih šolah izpreči (radi smrti ali bolezni), je za leti 1895 in 1896 znašala 52²/₃ leta, pri sodnikih pa istočasno 59¹/₂ leta! (Manjkajo mi pa pri tem podatki, koliko ur so takrat morali profesorji na teden poučevati. Kdor bi se za ta vprašanja podrobneje zanimal, naj si poleg omenjene knjige, kjer dobi te in slične podatke na str. 18, ogleda še tile dve deli: R. Boeckh u. M. Klatt, Die Alters- und Sterblichkeitsverhältnisse der Direktoren und Oberlehrer in Preussen. Halle 1901;* in: M. Klatt, Die Alters- und Sterblichkeitsverhältnisse der preussischen Richter und Staatsanwälte. Berlin 1904.)

Človek bi skoro želel, da bi ta statistika ne bi bila točna. A to bo pač težko mogoče, ker se je statistika izvršila v več deželah in brezdvomno od več strani. Če je pa točna, potem pa nam pač ni treba zavidati profesorjev za krajšo službeno dobo in daljše počitnice!

Kljub temu pa se prijavi v Nemčiji za profesuro toliko kandidatov — pisatelj pravi, da pač mnogo tudi takih, ki niso za ta stan — da po dovršenih izpitihi ne morejo vseh nastaviti, zlasti ker je mnogo profesorjev prišlo v Nemčijo iz ozemlja, ki je prišlo pod druge države. Tu je res škoda, da si ne more naša država izposoditi nekaj profesorjev od tam za tako dolgo, dokler vlada v Ju-

* Naročil sem knjigo pri založništvu, a dobil odgovor, da je knjiga razprodana. Op. p.

goslaviji tako silno pomanjkanje izprašanih učnih moči na srednjih šolah: imate gimnazije, kjer ima poleg ravnatelja en sam član učiteljskega zbora zahtevano kvalifikacijo!

Kaj zahteva naša knjiga od tistih, ki hočejo poslati vzgojitelji? To, da so sami vzgojeni, da so — osebnosti! Takole govori Oskar Hubatsch v Pedagogičnih pismih mlademu prijatelju:

Pädagogik ist Kunst, doch alle didaktischen Mittel,
Alle Methoden versagen, sofern die rechte Person fehlt.
Bilde daher vor allem dich aus zum trefflichen Manne!
Dies ist das erste Kapitel des Buchs von den Pflichten des Lehrers.
In der Persöhnlichkeit liegt das ganze Geheimnis der Wirkung.
Selten vermag der Knabe Person und Sache zu trennen;
Macht ihm Mühe das Lernen, so grollt er heimlich dem Lehrer.
Liebt und achtet er ihn, so plagt er sich ihm zu Gefallen.
Siehe, du bist für die Schüler die sichtbar gewordene Weisheit.
Bist ihr wandelndes Sittengesetz in Worten und Werken.
Zeige des kindlichen Glaubens dich wert, und deine Person sei
Würdiges Vorbild stets der musterbedürftigen Jugend.*

KONEC.

• Domovina moja, krasna vsa!
K tebi misel slednja mi drhti,
tebe občuduje in časti,
ti ljubezen mojega srca!

Kaj sveta sem videl, kaj krasot
sem z očesom, s srcem v svetu pil,
a ves srečen vsakikrat sem bil,
kadar k tebi šla nazaj je pot!

Meško.

Pika! Nimam ničesar dodati.

* Za najboljši prevod teh 12 heksametrov razpisuje uredništvo 50 (petdeset) Din nagrade. Previde je treba poslati uredništvu do 31. januarja t. l.

M. PREZELJ:

Kažipot skozi prirodopisno zbirko v ljubljanskem muzeju.

Tretji obisk.

Pred prvo omaro ob desni steni.

Same ptice ujede, pravi velikani med pticami! O planinskem orlu, njegovi drznosti in požrešnosti si že mnogo čul, še več pa čital in prav gotovo mora biti vse res, kar se očita temu poglavarju roparskih ptic. Nič ni varno pred njim in tudi človeka se loti, ako se mu zdi, da se bo mogel z njim okoristiti. Kljub njegovi krvoločnosti pa se ga nam ni treba več bati, saj tu smo v muzeju in v naših krajih je že tako iztrebljen, da ga prav lahko prištevamo že med one, za katere velja: nil nisi bene.*

Nič manjši od planinskega orla je plešec. Kak užitek bi bil opazovati tega orjaka v prosti prirodi! Z razpetimi krili ne meri mnogo manj kot aeroplan, s katerim je Lindbergh preletel Atlantski ocean, gibčen in okreten pa je mnogo bolj. Ali bi plešec ali morda poleg njega stoječi tretji Golijat, sivi jastreb, prenesel človeka iz Ljubljane v New York? Ni izključeno, da se ta poskus posreči sedaj temu ali onemu našemu dijaku, ki je član aero-kluba.

Nekoliko manjše ko prve tri ujede so ostale v tej omaro razstavljene ptice roparice. Koliko ptic je pri nas, ki jih ne le ne poznamo, ampak tudi še nikoli nismo slišali njih imen, vsaj pristno slovenskih ne! Šolska knjiga opisuje na dolgo in široko marsikatero žival, ki živi daleč izven mej naše domovine in še tam je redka, a niti z besedo ne omenja mnogih živali, ki jim je zibelka tekla na naših tleh. Če ne bi bil pod kostonjevim škarnjakom označen kraj, kjer je ta ptica za večno zagrnila krila, bi mislili, da je škarnjakovo domo-

vanje kje na Daljnem vzhodu, ne pa tudi pri nas. Isto velja za rjavega škarnjaka, kakor tudi za sivega orla, malega orla, jezerskega orla, ribjega orla in kačarja. Kako lepa imena za člane skavtskega društva! Trpin ima med skavti ime: beli zelenec, primernejše bi bilo zanj ime: ribji orel. Kačar bi bilo pravo ime za Eržena, ki se zdaj ponaša med skavti z imenom: triglavski zlatorog.

V spodnjem predelu omare je steklen valj, v katerem so shranjeni dokumenti kačarjeve požrešnosti, oziroma njegove škode in koristi za človeka. Trije slepci, ena belouška in ena miš, ki jih je muzejski preparator našel v kačarjevi golši ali, kakor je napisano na etiketi, v golžumu, jasno pričajo, da je ta ptica vse prej kot izbirčna v hrani in da človeku več koristi nego škoduje.

Pred drugo omaro ob desni steni.

Sešteli smo vse ptice, ki mrtve oživljajo drugo omaro, ter jih našteli nad dvesto. Malo je tako srečnih šolskih zavodov, kojih prirodopisna zbirka bi bila bogatejša s pticami kot samo ta omara v našem muzeju. Zgornji dve vrsti polic sta natlačeno polni dnevnih ujed, spodnji del pa je natrcan predvsem s pticami pevkami. Ujede in pevke v eni in isti omaro! Gre to skupaj?

Ribjega orla in rjavega škarnjaka smo občudovali že v prvi omaro, zato ju samo mimogrede še omenimo. Izmed tu nahajajočih se ujed sta dijaku najbolj znana kragulj in skobec, saj mora znati na pamet opisati vsakega od krempljev do kljuna, ako hoče dobiti povoljen red v prirodopisu. Eksemplari teh ptic so prinešeni iz vseh vetrov Slovenije, en skobec celo iz Šiške in en kragulj z Ježice. Kraguljev in skobčev rod

* [De mortuis] nil nisi bene: O mrtvih [moramo govoriti] samo dobro.

je torej tudi pri nas kaj razširjen in mi prirodopisci in člani Društva za varstvo prirodnih spomenikov smo veseli, da ga človek že zdavnaj ni iztrebil z zemljske površine. Skobcu in kragulju se očitajo najkrutejša hudodelstva in po mnenju mnogih ju je sama škoda. Če kragulj ali skobec zadavi kokoš, že kriče o vnebovpijočem grehu, ki kliče po osveti. Toda če stvar trezno presodimo: kaj bi se razburjali zaradi kakega krevljastega piščanca, ki ga je pobral kragulj ali kdo drugi izmed njegovih sorodnikov na kmetiškem dvorišču. Kdor pozna Darwinovo in Lamarckovo teorijo, mora celo priznati, da je le v prid in korist eugeniki kurjega rodu, če njegovi slabšči čimprej izginejo z dvorišča in iz kurnika. Znano je namreč, da človek navadno ne kolje slabih, ampak močne in dobro razvite piščance, od katerih pričakuje čim okusnejšo pečenko, slabše pa pusti živeti. Toda to samo mimogrede.

Kar milo se mi stori, kadar zagledam vso družino nedolžnih kraguljkov, ki so se v krasnem majniku l. 1892. veselili božjega solnca na Lubniku pri Skofji Loki, pa jih je zasledil gospod notar Lenček ter njim in njih skrbnim staršem upihnil luč življenja. Gospoda notarja že zdavnaj ni več med živimi, v muzeju pa še stoji in še bo stala nema, a zgovorna priča o krivici, ki jo je on prizadejal ponosnemu kraguljevemu rodu. Slična usoda je zadela tudi družino jako podjetnega, smelega in simpatičnega skobca, ki je pred več leti imel v zakupu lovski revir okoli Adlešičev v Beli Krajini.

Ni ga, ki bi si mogel takoj zapomniti vse znake, po katerih se skobci razlikujejo od kraguljev, kragulji od lunjev, lunji od sokolov, sokoli od orlov. Še tu, kjer imaš pod vsako ptico njeno ime, dostikrat preiščiš, jeli ptica res to, kar v resnici je, zunaj v prirodi pa prav gotovo ne boš mogel zadeti njenega pravega imena, ako nisi strokovnjak za ptice ujede in ne poznaš od konca do kraja Ponebškovega znanstvenega dela o naših roparicah. Kje neki je mogoče na

daljavo več sto metrov prepoznati rjava lunja, lunja dolgorepca ali lunja beloritca — ali celo razlikovati sršenarja od navadne kanje, oziroma to ločiti od koconogekanje? In vendar so prirodopisci in lovci, ki ti po načinu, kako ptica leta, po obrisu in po glasu, ki ga daje od sebe, z vso natančnostjo vedo povedati, katera ujeda kroži nad njimi visoko v zraku. Razen navedenih ujed je v drugi omari še videti: malega sokola, sokola selca, škrijančarja, postolko, južno postolko in rdečenogo postolko.

Pustimo za nekaj časa ptice ujede in oglejmo si krdelo drobnih ljubeznivih ptičic, ki so razpostavljene po spodnjih policah druge omare. Še mrtve so lepe, koliko bolj nam ugajajo žive v zelenem gozdu, zlatorumenem polju ter po cvetočih gajih in livadah.

Vodomca smo srečali že v prvi dvorani, tu vidiš kar celo jato teh živih smaragdov. Nič manj ko ta prekrasno barvana ptica se nam na prvi pogled prikupita čebelojedec in zelena vrana. Žal, da sta oba fa ptiča tako redka pri nas. Prvi čebelojedec, ki ga vidimo, se je iz daljnih krajev priklatil v Žužemberk l. 1873., drugi pa šest let kasneje v Šmihel pri Žužemberku. Kakor izpričuje starinska slika, ki visi zadaj za veliko omaro s sesalci, je čebelojedec priromal l. 1710. tudi v Ljubljano.

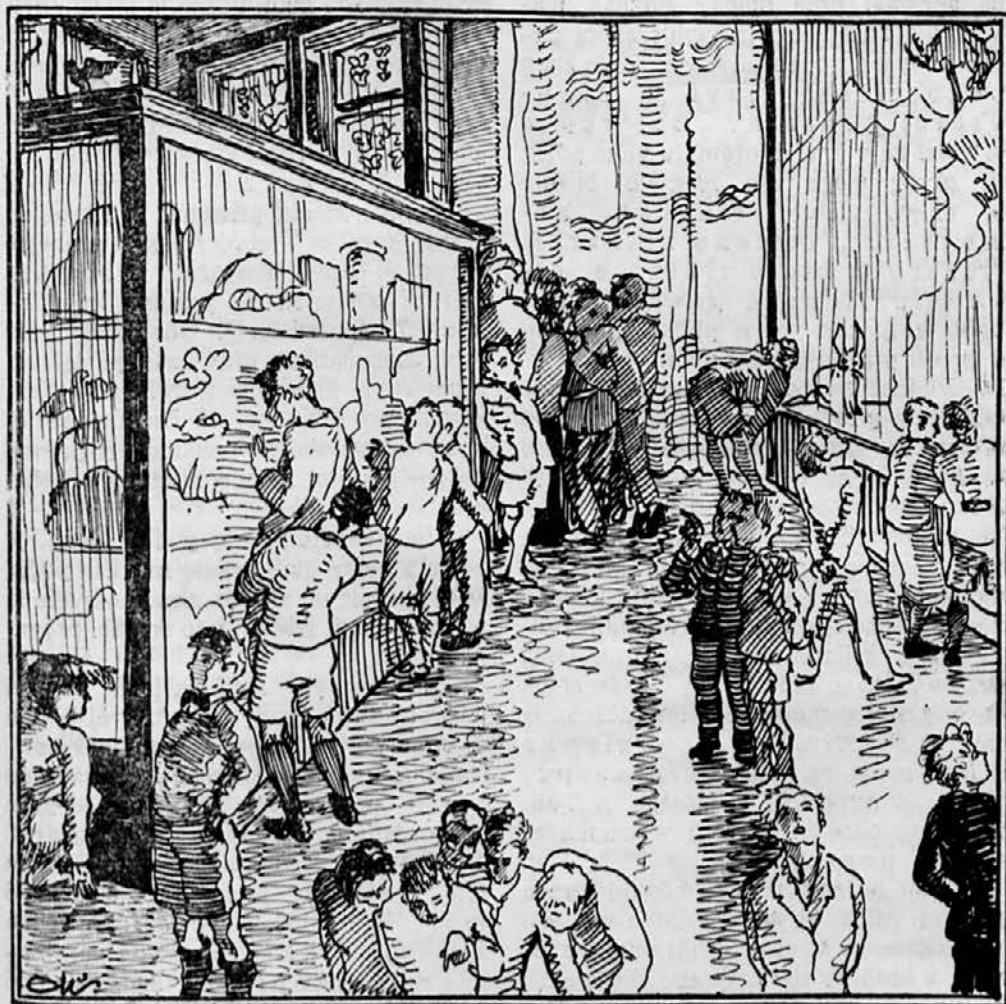
*Der gleichen Vögelein grosse schaar
setzten sich umb Leybach nider den
11 May 1710 Jahr **

Ako srečaš na cesti slokokljunastega in kratkojezičnega v o d e b a, ga ne kliči z njegovim domačim imenom: smrdokavra. Zameril se mu boš in odrčel ti bo izpred oči, da ga ne boš več zlepa mogel opazovati pri njegovem zanimivem iskanju hrane.

* Prav takih ptičkov velika tropa, se je okoli Ljubljane spustila na zemljo 11. maja 1710. leta.

Brinjevko je v naših krajih videti pozimi. Poleg brinjevke stoji njen sorodnik dreskač, imenovan tudi carar. Dreskač je za naše Ižance velik dobrotnik. Najljubša slaščica so mu omeline jagode. Meso teh jagod je lahko prebavljivo, semena v njih pa tudi dre-

drozeg, trstni drozeg, vinski drozeg, puščavec in sle-gur, moreš ugotoviti na prvi pogled. Če so nam te ljubke ptičke tako zelo pogodu že tu v muzeju, koliko bolj jih bomo veselji v živalskem vrtu društva Zoo, kjer bomo opazovali njih živalno I re-

skačev želodec ne more izpremeniti v topljive snovi, radi česar jih po najkrajši pot izloča in odklada po jelkinih vejah. Seme vzkali in ko se približajo božični prazniki, spleza Ižanec na jelko, potrga omelo ter jo odnese v Ljubljano, kjer prodaja njene vejice po dinarju.

Da so z brinjevko in dreskačem v najožjem sorodstvu komatar, kos,

tanje po suhem in v zraku ter poslušali njih živalne popevke. Muzej je pač le muzej, podoben je razredu, v katerem ima prvo besedo profesor, Zoo pa bo približno tak kot je razred, v katerem profesor sploh nič ne pomenja.

Rad bi opisal še druge ptičke, ki so nekdanj prepevale slavo in čast dobremu Stvarniku, zdaj pa v drugi omari ča-

kajo na dan ko bodo mrtvi poklicani v življenje, a zavedam se, da storim bolje, ako to opustim, dijake pa najvljudneje prosim, naj si jih sami pobliže ogledajo in sami sodijo o njih. Katere so še te mile ptičke, ki v drugi omari delajo družbo kragulju in skobcu, zunaj na prostem pa se skrivajo pred njima? Poznaš navadno taščico in njeni sestrici črno in modro taščico? Tije znan pogorelček, rjavi in črnovratni prusnik? Belorepca si videl že v prvi dvorani, tu vidiš poleg in okrog njega vso njegovo bližnjo in daljno žlahto: slavčka, grmovščico, rumeno vrtnarko, lisasto in bičjo trstnico, sivo in planinsko pevko. Blagor onim, ki morejo vse te ptičke opazovati v prosti prirodi in se z njimi vred veseliti solnčne svobode! Tudi mi bi raje stikali po grmovju za pticami kot pa po knjigah za samostalniki in glagoli, a kaj se hoče, je že tako na svetu; eden je ustvarjen za to, drugi za drugo. Sicer pa ne obupovati! Z etiket razvidimo, da nam ni treba iti daleč ven iz Ljubljane, ako hočemo poslušati koncert ptičjega zbora in se diviti vsakovrstnim produkcijam krilatih božjih stvaric. Glej kovaček, o katerem bi človek sodil, da je prišel v muzej iz daljne dežele, je živel v Mestnem logu, črnoglavka je prepevala na Golovcu, siva penica je žvrgolela v Mostah, iz ljubljanskega okrožja sta tudi pisana in vrtna penica.

Da ne bo zamere, ne smemo kajpada prezreti ptičk, ki jih uvrščamo med širokrokljune in ki se v drugi omari tišče prav v kotu ob steni. Te so: domača in mestna lastovica, breguljica, ležetrudnik, hudournik in planinski hudournik.

Pred tretjo omaro ob desni steni.

Zgornji polici tretje omare sta odkazani nočnim ujedam ali nočnim roparicam. Res, da so nočne ujede vse prej ko pohlevne in nedolžne živali, a priznati moramo, da so kaj postavne, modre in

razumne. Glej njih obraze in njih svetle oči! Kot da bi bile s človeškim razumom obdarovana bitja! Ni čuda, da so nočne ujede imponirale že starim Grkom in da so nam še danes simbol učenosti in modrosti. Natakni veliki uharici moderna očala, pa imaš pred seboj pravega učenjaka! Nič manj učeno, a mnogo prijazneje ko velika uharica te gledajo njeni manjši sorodniki: veliki in mali skovik, koconoga sova, čuk, močvirna uharica, mala uharica, pegasta sova, lesna sova in kozača.

Kozači, ki sta priromali v muzej iz Višnje gore in Trebnjega, sta temnejše barve od njunih sovrstnic. Krasen primer za pojav, ki mu pravimo melanizem (počrnelost)! Obe kozači sta torej melanistični, prav taka pa je tudi lesna sova, ki je bila ustreljena v Krakovem pri Kostanjevici. Da melanistične sove prav močno nalikujejo rogamemu peklenščku, mi menda ni treba posebej poudarjati.

Pod sovami, torej pod ujedami, je v tretji omari tudi krdelo manjših ptičk, ki bi znorele od strahu, ako bi oživele in ugledale nad seboj vrsto krutih preganjancev.

Kukavico smo zasledili v prvi dvorani, tu jo zopet vidimo. Prej je bila ta ptica selivka, danes jo prav lahko prištevamo med naše stalne ptice. Vsak dan jo slišiš peti po vsej Sloveniji, če si le toliko napreden, da imaš radijski aparat. Za kukavico slede razne vrste žoln in tem podobnih ptic: belohrbtni mali in veliki detel, zelena žolna, pivka, črna žolna, breglez, dolgoprstni in skalni plezalec ter vijeglavka. Posebej opozarjam na prerez pivkine glave, ki je shranjen v majhni stekleničici, stoječi na koncu police. Kaj drugega naj poročemo k tej pisani družbi kot da nam vsi njeni člani ugajajo tako po barvi in kroju njih obleke kakor tudi po njih nad vse vljudnem in prijaznem vedenju.

Kdo ne bi poznal gozdnega, poljskega in čopastega škr-

jančka ter bele, rumene in gorske pastirice, kdor ima srce za večno krasno prirodo!

Pod obvodno cipo je označena Velika planina kot kraj njenega najdišča. Zares čudno! Ptica živi na planinah, a kljub temu jo imenujemo obvodno cipo. Bolje bi bilo, da bi to ptičko imenovali planinsko ali gorsko cipo, saj je prava hiša planin. V dolino prileti le pozimi in životari tu ob vodah. Poleg obvodne cipe stoje navadna, rjava in drevesna cipa, tem pa slede: navadna, modra, čopasta, brkasta in trstna sinica, dalje zlatoglavček, plašica, menišček, dolgorepka, ognjeglavček ter črnoglavi in šivi muhar. Krasne in ljubke ptičke, katere bi moral vsakdo poznati ne le po imenu, ampak tudi po njih petju in čivkanju ter po načinu njih življenja. V šoli ni dovolj časa in prilike, da bi mogel na dolgo in široko pripovedovati o vsaki pri nas živeči živalci, zato navajam dijake k lastnemu opazovanju. Koliko živalic so moji dijački že sami spoznali in po njih tudi — jaz!

Pod kozačo in lesno sovo domuje družina strnadov. Človek bi mislil, da živi pri nas ena sama vrsta strnada, muzejska zbirka pa nam priča, da so pri nas doma: vrtni, črnoglavi, mali, veliki, trstni in snežni strnad. Pač dovolj pestra družba klativitezov. Domači vrabec, ki dela strnadom družbo, je od nog do glave tak kot ga poznamo iz narave in skoraj na las oziroma na pero mu je podoben brat poljski vrabec. Ščinkovec je v muzeju prav tak

kot oni, ki ga je povsod polno, zlasti pa v Tivoliju. Ako ne hodiš na planine samo zato, da se potem doma bahaš z vrhovi, ki si jim stopil na glavo, ampak spotoma tudi opazuješ, boš gotovo tu ali tam uzrl planinskega ščinkovca in, če ti bo sreča mila, tudi pinožo. Pinožo srečaš pozimi lahko tudi sredi Ljubljane, kamor pride v pozni jeseni in ostane do zgodnje pomladi.

Zelenček po pravici zasluži to ime in tudi lišček se ne more pritoževati, ako ga ne nazivljemo s kakim drugim visokodonečim imenom. Zanimiva so pristno slovenska imena za ptice in druge naše živali, ki jih je priobčil l. 1842. Henrik Freyer v drobni knjižici: Fauna der in Krain bekannten Säugthiere, Vögel, Reptilien und Fische.* Tu čitaš za ptico, ki je v muzeju označena z imenom: repnik, sledeča imena: konoplišica, konopnjak, repaljšica, konopljenka. Morski čížek je pri nas redek gost. Ta, ki je v muzeju, je končal svoje potovanje nekje v ljubljanski okolici, kamor je priletel na obisk k svojemu sorodniku navadnemu čížku ali cajzelcu. Obema jako podoben je laški čížek, ki je rumenzelen ko laška limona, ter nadvse prijazni grilček. Kalin je prav primerno slovensko ime za splošno znanega čudaka, gimpla, ki mu ponekod pravijo tudi gumpec, korar, pa tudi popkar. Kaj smešen junak je dlesk, ki ima tako debel kljun, da ga komaj nosi, in od tega še bolj čudni krivokljun. (Dalje prihodnjič.)

* Živalstvo na Kranjskem znanih sesalcev, ptičev, plazilcev in rib.

V bridkostih si ne išči tolažbe pri ljudeh, ki imajo lastnih skrbi dovolj. Pojdi in zateci se v prirodo! Sprejela te bo prijazno in te potolažila.

I. Ogrinec.

SEMPRONIJ TIRO:

Iz dnevnika starega profesorja.

(Tretji del.)

IV.

V Ljubljani. Pred svetovno viхро in med njo.

(Skioptično predavanje.)

... decembra 1912.

Dogodki, kakršnih zgodovina ne pomni mnogo, se kopičijo. Balkanska vojna obrača nase oči vsega sveta. Slovan gre na dan. To se je zdaj pričelo. Bolgari so po slavnih zmagah zapodili Turka do črte Čataldže, zdaj oblegajo Odrin. Kdo ne bi zdaj ž njimi navdušeno pel: »Šumi Marica, okrvavljena...«? Srbi so slavno zmagali pri Kumanovem in so že na Kosovem polju: po petsto letih je Kosovemu prvič zopet zasijalo solnce svobode, sreče. Črnogorci so stopili doli s svojih skal in slavno prodirajo proti Prizrenu... Kar že pol stoletja pojo srbski dijaki, se zdaj uresničuje: »Onam' onamo! Da vidim Prizren!« Katero slovansko srce se ne bi ob tako velikih dogodkih radovalo? Kaj torej čuda, če žele ljudje zdaj tudi v slikah videti ta znamenita balkanska bojišča. Slike so prišle, treba je bilo dobiti tudi tolmača. Naprosili so mene. Vdal sem se. V dvorani Uniona sem torej nocoj predaval. Pravkar je minilo. Minilo? Morda se šele začne — zame. Kdo ve?

Še davi me je g. svétnik prijateljsko svaril: »G. Sempronij, vi na vrvi plešete.« »Zakaj, g. svétnik?« sem vprašal. »Zakaj? Ni ga zdaj bolj kočljivega predmeta kakor javno govoriti o zmagah Srbov in Bolgarov nad Turki. Tajni policisti vas bodo drevi poslušali in vsako količkaj sumljivo besedo vladi na uho nesli. Čuvajte se, gospod kolega! Ne plešite na vrvi!«
*Pa zakaj, g. svétnik, naj bi bilo to

nevarno? Saj se morajo zdaj vendar tudi naši Nemci veseliti z nami vred, če že ne zaradi slovanskih zmag, pa vsaj zaradi zmag krščanskega orožja nad polumesecem!« »Ne bodite tako pozabljivi, g. kolega! Kako je bilo l. 1905? Mar ni bilo orožje Rusov krščansko in orožje Japoncev poganško? In vendar — ali niso Nemci neprestano klicali Japoncem »Bansaj*«. In tako tudi sedaj: Nemci in Madžari ne marajo, da bi se njih soseda Srbija povečala. Neradi vidijo njene zmage. Pazite na svoje besede!« »Predavanje je naznanjeno. Kako naj torej govorim?« »Kako naj govorite? Saj boste imeli zemljevid Balkana v sliki in na njem začrtane reke, gore, mesta. Pripovedujte, kam tečejo balkanske vode, koliko metrov so visoke te gore, koliko tisoč prebivalcev štejejo ta mesta. Predvsem pa hvalite hrabrost Turkov.« »Prižgal si, mojster...« sem se zahvalil. In v tem smislu sem predaval. Tajnim policistom najbrž nisem dal snovi.

V.

(Stoletnica bitke pri Lipskem.)

Dne 18. oktobra 1913.

Vroč dan je bil danes. Morda nič manj vroč — za naše dijake — kakor pred sto leti za tiste naše rojake, ki so se pod Napoleonom pri Lipskem bojevali v bitki treh cesarjev.

Že snoči je bilo vse silno razburjeno. In kako tudi ne? V šoli smo dijakom včeraj — v petek, 17. t. m. — čisto uradno naznanili, da se bo danes, v soboto dopoldne, 18. t. m., vršila v naši telovadnici slavnost v spomin, da je prav te dni preteklo sto let,

* Japonska beseda, po naše: »Živio!«
Op. uredn.

odkar so minile Napoleonove vojne, ki so bili vanje zapleteni skoro vsi narodi Evrope in je v njih krvavelo tudi toliko slovenskih fantov in mož. Ker se je govorilo, da pripravljajo nemški gimnazijci vsenemško demonstracijo za danes, češ, da se je približal dan obračuna med germanstvom in slovanstvom, smo profesorji našim dijakom izrečno poudarili, da se bomo Slovenci ob tej priliki spominjali tudi Napoleonove Ilirije ter ilirske ideje, ki jo je bil on vzbudil z ustanovitvijo ilirskega kraljestva. Zato smo na konec vzporeda dali živo sliko »Ilirija oživiljena« (po sliki v muzeju).

To je bilo včeraj dopoldne. Snoči pa je priredilo vojaštvo obhod po mestu z godbo in bakljado (lampijončki so imeli vsenemške barve!). Pa to še ne bi bilo izzvalo ogorčenja; ogorčenje je nastalo med našo mladino, ko je videla, kako pred vojaško godbo v strnjjenih vrstah — po šest v eni vrsti — korakajo nemški dijaki ter neprestano vzdikajo: »Heil!« »Heil deutscher Sieg!« »Heil deutscher Befreiungskrieg!« »Heil deutsche Waffentat!« »Heil deutsche Herrschaft in Europa!« Tako?! Rusi so pomagali, in zdaj naenkrat: samo nemška zmaga!! Naši dijaki so ugovarjali, začeli so vzdikati: »Živio Napoleon! Živela Ilirija!« Čuli so se žvižgi. Godba je na več krajih zaigrala cesarsko himno, žvižgi so tedaj utihnili. Končno se je videlo, da tudi godba izziva. Kaj čuda, če so se naposled oglasili tudi med cesarsko — žvižgi! Tedaj pa je policija planila; pričele so se v divjem naskoku aretacije naših dijakov. Tako se je končal ob splošnem razburjenju vsega mesta ta obhod.

Napočilo je današnje jutro. Ob osmih je bila šolska maša. Nato je vse grmelo doli v telovadnico. Vse še pod vtisom snočnih nemških demonstracij. Kaj, mar je res sklenjeno, da naš narod zatro?!

Ali naj užaljena mlada srca v tem trenutku pustimo brez bodrilne besede? Kaj naj jim rečemo?

Slavnostni govor (vrsta je zadela mojo malenkost) se je glasil približno tako-le:

Dragi učenci! Danes, 18. t. m., prav ob tej priliki odkrivajo v polju pri Lipskem največji spomenik vse Nemčije, t. zv. Völkerschlachtdenkmal, postavljen v spomin tridnevne bitke treh cesarjev, bitke, ki je bil v njej končno poražen cesar vseh Francozov, Napoleon. Na spomeniku, ki je visok 91 metrov, stoje kipi vseh najslavnejših generalov, ki so vodili združene armade proti Napoleonu. Na podstavku spomenika je z velikanskimi črkami vdolben napis: Gott mit uns. Brez dvoma je ta spomenik nemški odgovor na francoski Napoleonov slavalok v Parizu, t. zv. Arc de Triomphe, visok 45 metrov, ki je bil doslej največji slavalok sveta: na tem slavaloku je ovekovečenih 172 zmag Napoleonovih ter zapisanih 386 imen zvestih njegovih generalov.

Dragi učenci! Daleč od nas je Lipsko in njegov spomenik, še delj je Pariz s svojim slavalokom, ali spomin na velikega Napoleona, ki je danes pred očmi vsemu svetu, nam je blizu, blizu že raditega, ker je tudi naše mesto imelo nekoč (28. IV. 1797.) čast, da mu je dalo prenočišče, še bliže pa je našim srcem zato, ker je l. 1809. ustanovil kraljevino Ilirijo, v njej pa šole, v katerih je naš slovenski jezik, dotlej zaničevan in le jezik hlapcev in dekel, postal popolnoma enakopraven z latinskim, francoskim in nemškim. Dotlej smo Slovenci smeli le drobtine pobirati, ki so padale z mize naših gospodov, Nemcev; Napoleon pa nas je posadil za mizo, da smo slednjič tudi mi sedli med druge mogočne narode.

(Veselje. »Živio!«)

Dragi učenci! Na današnji dan se je pred sto leti zaključil niz dogodkov, ki so temeljito izpremenili,

da, pomladili obraz Evrope. Na začetku teh dogodkov vidim silen kaos: iz bastilje v Parizu švigajo rdeči zublji, iz glušnega meteža se slišijo kriki: »Liberté, égalité, fraternité!« To trojno geslo se je bilo prvič glasilo v mladem krščanstvu. Ali potem so ga bili ljudje pozabili. Skozi stoletja pozabljeno se je zdaj znova glasilo, ali ob prasketanju pušk, gromenju topov in prelivanju nedolžne krvi sodržavljancev. Iz tega kaosa, iz tega viharja pa je stopil mlad junak, štiriindvajsetletni Napoleon Bonaparte: od zmage do zmage hiti, v kratkem premaga notranje in zunanje sovražnike, ob stiku dveh stoletij zapove Evropi mir, in je res nastal mir. Mir je zavladal kakor za cesarja Avgusta. Toda le za malo časa. Na vseh straneh se dvigajo sovražniki. Tedaj drugič in tretjič nastopi mladi cesar svojo zmagoslavno pot proti vzhodu. Triumfatorski voz, ki je na njem stal cesar Augustus, sta vlekla dva belca; Napoleon pa je vpregel v svoj voz, ki je na njem stoječ zmagoslavno prodiral proti vzhodu, vse dalje in dalje, noter do Dunaja, v ta svoj voz je vpregel 32 manjših nemških knezov ter 4 nemške kralje. Njegov bič je pel nad ujih skrivljenimi hrbti.

(Gromovito ploskanje. Urnebesno vzklikanje: »Živio!« »Le po njih!« Par minut ni bilo mogoče dalje. Potrtost, napetost zaradi snočne nemško-nacionalne žalitve je dobila duška.)

Dragi učenci! 36 knežjih prestolov nemških se je pod Napoleonovim parizarjem v prah zdrobilo. In to je imelo premnogo dobrih posledic. Tisti izmed vas, ki ste že čitali Schillerjevo žaloigro »Kovarstvo in ljubezen«, veste, kako gnile so bile razmere na teh malih nemških dvorih: knezi so svoje podanike, mlade fante, v Ameriko prodajali kot vojake, da so za izkupiček kupovali nakit svojim damam. Zdaj je to veličastvo padlo v prah: nevoljništvo je nehalo, sužnji so postali pred zakonom enakovred-

ni, svobodni. Pričela se je res izvajati liberté, égalité! In dalje: ko so zatirani narodi čuli ta glas o novi svobodi, so začeli tudi sami hitreje dihati, razbijati sužnje verige: Srbi so se obrnili do Napoleona, Grki so se jeli gibati, Poljaki so upali, da jim Napoleon vrne staro slavo. (Mickiewicz je kot dvanajstleten deček doživel prehod Napoleonovih armad skozi Vilno; iz tega njegovega silnega doživetja je pozneje nastal največji poljski epos — Pan Tadeusz.) In končno: če se danes Nemci čutijo vsi kot eno, vsi kot sinovi ene matere Germanije, vedno in povsod poudarjajoč »deutscher Sieg, deutsche Waffentat«, odkod imajo to narodno zavest? V francoskih vojnah se jim je rodila! V teh vojnah, v času največjega ponižanja, je filozof Fichte kot prvi zaklical svojim rojakom, da mora biti odslej njih vzgoja — nacionalna, narodna. Šele tedaj so se jim oči odprle, da so videli: »Saj smo vsi, Prusi in Švabi... sinovi enega naroda, vsi bratje.« Napoleon jim je dal — fraternité! In kakor se iskra od iskre užge, tako je skočila ideja narodnosti naprej k Slovanom. In kmalu smo tudi Slovani od Krkonoscev do Kotora peli: »da sinovi Slave smo.«

Dragi učenci! Posebno pa je Napoleon ljubil našo domovino, Ilirijo. Zbudil jo je v življenje, saj je Vodnik takrat zapel: »Napoleon reče: Ilirija, vstan'! Vstaja, izdiha: Kdo kliče na dan?« Hotel jo je narediti za prstan Evrope, kakor je isti naš Vodnik čutil: »Korintu so rekli — Helensko oko, Ilirija prstan — Evropini bo.« Ali prišlo je drugače: po porazu pri Lipskem so odpeljali Napoleona v pregnanstvo najprej na otok Elbo, potem pa na skalnati otok Sv. Helene... Kakor je bil Prometej, ki je bil bednim zemljanom prinesel ogenj z neba, prikovan na skalnati Kavkaz, a so ga Nereide vedno in vedno hodile obiskovat in tolažit, tako so tudi misli vsega sveta ne-

prestano romale na skale Sv. Helene, k temu prikovanemu geniju, zlasti pa misli njegovih nekdanjih vojakov. Kaj je bil Napoleon svojim vojakom, je pač najlepše izrazil H. Heine v svoji nesmrtni pesmi: »Die Grenadiere«: Dva francoska grenadirja se vračata iz ruskega ujetništva; v Nemčiji izvesta, da je bila Napoleonova velika armada razbita, on sam pa ujet (»besiegt und zerschlagen das grosse Heer — und der Kaiser, der Kaiser gefangen«), tedaj se oba v trpljenju utrjena moža razjokata: zdaj jima ni nič več za dom, za ženo, za otroke, želita si smrti. — In večini izmed vas je znano, da je tudi naš Andrej Pajk do smrti nosil v svojem spominu oči Napoleonove.

Dragi učenci! Vem, marsikateri izmed vas si je že želel: »O, da bi bil tudi jaz Napoleona videl!« Res, ta nesmrtni genij je že davno ostavil svoje umrljivo telo; ali nekaj vidimo, imamo čisto blizu pri sebi, kar je on

ljubil, skušal osrečiti — našo domovino. V našem muzeju vidimo sliko — vsi jo poznate — ilustracijo k Vodnikovi »Iliriji oživljeni«.

(Zastor se je razdelil, prikazala se je živa slika učencev in učenk, predstavljajoča muzejsko sliko.)

Glej, domovina! Tistega velikega viteza dobrotnega, ki te je prvi budil in ti roko podajal, res da ni več; ali glej, tu doli, v tej dvorani, hočejo biti vsi, prav vsi ti mladi fantje tvoji vitezi, da ti na noge pomagajo k slavi in časti! Vsa ta mlada grla ti danes navdušeno kličejo: Domovina naša, vstani! Živi! Živi! Živi!

(NB. Zapazil sem, da so se med govorom nekateri gg. kolegi nemirno presedali na svojih stolih. Zakaj? — Tudi to se baje po mestu govori, da naučni minister ni ukazal te slavnosti za proslavljanje Napoleona... Ampak za —?)

(Dalje prih.)

Literarni pomenki.

Zopet kos poetike. Kdo je pesnik, že vemo. Sedaj pa še, kakšna mora biti pesem, da je dobra? Tu nekaj odgovora mladim, ki se vežbajo v Mentorju, da se bodo laže sami presojali. Predvsem: pesem mora zveneti kakor glas-

ba. Zato jezik ne sme biti navaden. Od verza do verza mora presenečati v lepotnem ugodju. Noben verz ne sme biti slab! »Pesnik bi zgrešil svoj pravi namen, ako ne bi s svojimi podobami dosegel pri čitatelju več kot preprosto umevanje snovi; na doumvanje moramo reagirati z jakimi čuvstvi ugodja in neugodja... Nad vsemi temi pa mora kot končni rezultat prevladati estetsko (lepotno) čuvstvo ugodja.« (Iz Keleminove Literarne vede str. 23.) — Drugo pa je: Pesem mora imeti jedro; mora nekaj novega povedati, ki te preseneti in prime, da se čutiš dvignjenega. Zato načelo »umetnost zaradi umetnosti« (l'art pour l'art) ne velja. To pomeni zapostavljanje vsebine. (Kelemina str. 28.) Torej same pravilne ritmične stopice in rime še ne narede pesmi. — In tretje naj bo: Pesem naj bo jasna! Zvenec jezik in nekaj novega razodevajoče jedro v pesmi nas estetsko zgrabita, a le kdaj? Če jih lahko, neposredno dojamemo, to je razumemo. Drugače nas pusti pesem mrzle. »Pesniki, ki se igrajo skrivalnice, oškodujejo sami sebe za najpristnejši uspeh...« (Isti str. 23.) To velja tudi za nekatere natisnjene pesmi naših priznanih pesnikov, zato se v svoji nejasnosti ne izgovarjajte nanje. Drugič pa še kaj.

A. M. Preberimo:

K d a j ...

Gledam v daljavo!

Zvonik! — kamo zvonjenje: (!) zvonjenje.

»Zrec je k Daritvi pristopil.«

Kdaj bo pa zame

trenutek presrečni prišel?

Ali je? Kdo bo mislil, da je, ker je dosti občutja notri. To je ena in sicer prva zanteva dobre pesmi, a pri tem mora biti tudi jezik ves pesniški, tekoc. Ti si samo naznačil. In malo primerna beseda. Zrec ne naučim izvirne pesniške figure. Pesem kaže, da je nekaj pesnika v tebi. Zunanji, daktilski ritem še nekam teče, vendar: zvonik in trenutek le v zvezi in kot nadaljevanje prejšnjega verza. Notranji ritem je pomanjkljiv: Prvi verz ima eno misel, drugi dve; v naslednjim vrsticah je pa zopet po ena misel. Da bi bila simetrija v notranjem ritmu, bi se morali zadnji dve vrstici strniti v eno. Potem bi bil miselni ritem: 1:2; 1:2.

»Majki« je spet občutena, a je premalo silna, premalo pesniškega razmaha je v njej. Prva beseda (o) je mašilo.

Oj, zemljica krasna

pred mano leži.

Tu žije še narod

slovanske krvi.

Jo gledam s Triglava

to zemljo lepo.

Ah meni je — Majka

pri srcu tesno.

Favn. Tokrat si pa prenegel. Pošiljaj le tiste pesmi, ki so se že pomedile v miznem predalu in ki si jih drugič prepilil! Za ritem ti gre včasih tudi, pa izpustiš kar celo besedo, ali jo pa neslovniško presučeš. Tako ne smeš! Ne sili se, da bi pel saj ti bo srce samo zapelo, zato ker nekaj močnega čutiš, a boriš se z izrazom in ga težko iščeš, kakor bi vrtal v skalo. Miselno bi šla prva pesem takole:

M o l i t e v.

Oh črna je zemljica naša, Gospod,
in črne so naše duše,
valimo v okovih se blodnih strasti,
kljub temu si Tebe želimo.

Gospod, moj Gospod! O daj, da bo moje
srce
prežareta(!) v Tvojem ognju posoda
ljubezni in silne Tvoje slave.
In takrat, Gospod, bom pel ko psalmist.

Slavoljub. »Gospod!« je občutena pesem, jezik pa ni prav nič pesniški.

Cene Kranjc. Praviš: »Vsi uredniki so hudi name. Eden me je pa le že enkrat pohvalil! Pisal mi je, da lepo pišem.« Hm! Po-

glejmo tvoje videnje: Vstal je kralj Matjaž. Truo so korakati. Mirko so gledali. Eden za drugim so šli veliki Matjazevi vojaki. Dolge puške so imeli. Svetle cevi so se svetile v soncu... Tja na zapad so zrl. Iskrile so se jim oči... Zazrl sem se za njimi proti zapadu. Videl sem nebo in zvezde na njem. Nekaj časa sem gledal. (To je prozaična pienkost!) Pa se je utrnila velika zvezda... Skočil sem pokonci in nisem mogel zavpiti. Le oči sem povzdignil v zahvalo in dahnil: »Zmaga!« — To je torej glavna misel. Ne morem še nič reči. Mladostna razgibanost je tu. Navdušenje za vzore kaže že izbira snovi, a jedra nisi povedal. Preberi v začetku tisti kos poetike in premisli, kar je tam na tretjem mestu. Na svidenje!

Vladimir K. Mala »Mara marasta« je res muhasta. Dobro si začel, le v jeziku si še trd, trd. Ker je toliko svežosti in izvirnosti v tvoji stvari, jo bom priporočil uredniku, da jo bo jezikovno postavil na noge. Še se oglasi!

Taras Kazak. Je, je. Vesel sem tvojega napredka, pa vendar še ne popolnoma. Ponekod je še bolna struna, a le ponekod, zato sem te že vesel. Vem, da mi ne boš rad priznal, da je bolna poezija strup za pisatelja in druge. Vendar čutim, da si to že sam uvidel, ker hitiš navzgor in jekleniš svoj značaj. Zasedraj ga v resnici, kakor poješ v pesmi »Z nami, z nami...« Viharna je in tako je prav. Priporočil jo bom. Tudi druga ima prava pesniška mesta:

Opolnoči je mesec segel iznad gaja,
pognal je veje po dolini,
na bednega se je ozrl moža,
ga nemo vprašal, kaj da čaka.

A končni Ha! Ha! ni pesniški.

Vsi, ki upate in se bojite, pošljite verze tehtat. Hvala vsem, da pišete samo po eni strani.

Razni pomenki.

Gabelsbergerjeve verze o stenografiji, navedene na str. 86. letošnjega letnika, so prevedli v slovenščino trije, to se pravi: uredništvo je do 31. decembra 1928 prejelo tri prevode. Brezdvomno jih je skušal prevesti še marsikdo, a se je prepričal, da je baš te verze izredno težko lepo prepsniti v slovenščino. Najboljši prevod nam je poslal železniški uradnik Viktor Zupanc iz Ljubljane:

V resnobi dela sem iskal,
kako v prostornost tesno
besedo bežno, misli tok
vkoval bi ravnovesno.

In kar sem našel, vsem sem dal,
da črpa vsak za svoje.
O, da bi isti blagi duh
učence vodil moje!

Kdor se je trudil s tem prevodom, je gotovo med branjem teh verzov prijetno presenečen ugotovil, kako spretno je preli prejavalec vsebine polne nemške izraze in zgoščene misli v slovensčino.

Nagrado smo torej priznali temu prevodu. (Dobi jo v uredništvu.) Prav zanimiv, modern prevod nam je pa poslal tudi dijak II. drž. realne gimnazije v Ljubljani Bogomir Rainer:

Trudil sem se resno,
da bi našel sredstvo,
ki bi z njim uklenil v toku časa
misel in besedo.
In kar sem našel, sem oddal,
da bi korist razširil.
O, da bi vedno prav tako mišljenje
učence moje tudi vodilo!

Zakaj nam bolj ugaja prvi prevod? Predvsem ima to veliko prednost, da je spesnen v istem metru in istem verzu kakor izvirnik. Vsebinska je izčrpno podana in besedilo je preprosto, a zraven pristrčno, prav kakor v izvirniku.

Sedaj ko vsakdo razume slavno Gabelsbergerjevo geslo, opozarjamo bravce na idealno mišljenje, ki je navdajalo mojstra stenografije svetovnega slovesa: svoje iznajdbe ni patentiral, ampak jo je dal na razpolago vsemu človeštvu, da bi mu nesebično koristil. Mož, ki je mogel napisati te verze in jih izvajati v življenju, je bil velik!

Radovan, Ptuj. Naposled bom res mislil, da ima sam škrat svojo roko vmes ter nam nagaja in — škoduje. Menim glede prve druge številke Mentorja. Skoro vse letošnje reklamacije se nanašajo na to številko, tako da nam je že dosti izvodov šlo v zgubo. Ne vemo, kje je temu vzrok, četudi ga iščemo. Glede odpreme posameznih številčk morem samo zatrditi, da izvrši uprava naročilo isti ali vsaj naslednji dan, le v prav izjemnih slučajih se zamudi dva do tri dni, več pa nikoli ne. Toliko tudi drugim naročnikom, krivda torej ni naša.

O ostalem: Imam precej in zelo zanimivega gradiva, ki si ga želite. Bo prišlo. S to številko smo se vrnili iz Nemčije domov. Prostor, ki sem ga s tem pridobil, bom porabil za spise o letalstvu, radiu in drugih aktualnih vprašanjih. Tudi o šundu, upam, bo Mentor še povedal svojo. Sicer pa: dijak, ki more brati in prebavljati šund, se mi zdi sam nekakšen šund, manjvreden človek, ki nikakor ne more in ne sme trditi o sebi, da hrepeni po znanosti in umetnosti, kar pomenja ime, ki ga nosi: studiosus!

Dela in truda se pa nič ne bojim. Tak je pač delež človekov, in urednikov posebej! Pa ga veseli, da se le popolnoma brezuspešno ne trudi.

Pozdravljeni in mi o priliki še kaj pišite!

Slovenski dijak na tehtnici. Sedaj je prodrli hrvaški in slovenski šund že do Mentorjevega uredništva! Rigo Murati (mislim, da je tu napaka, glasil bi se moralo Rigo Oslati), Grof Moor, Osvetnik, Pariške skrivnosti... nehajmo, nehajmo! Sedaj se tehtaš, slovenski dijak, slovenska dijakinja! Ako je res, da dijaštvo te brezmejne neumnosti in umazane podlosti kupuje, jih čita, se z njimi naslaja, potem pa z Bogom ves lepi dijaški sloves! Za danes samo toliko. Čim bo pa mogoče, bo Mentor spregovoril nekaj več o tem važnem vprašanju.

Delo najmlajših. Imam pripravljenih več odobrenih prispevkov (nekaj seveda takih, ki jih bo treba še hudo okrtati, da bodo smeli na svetlo solnce). Radi pomanjkanja prostora mi pa ni mogoče še objaviti ne teh ne onih. Pride pa gotovo na vrsto o prvi ugodni priliki.

Književne nagrade za izžrebane dijaške naročnike(-ce), ki so list pravočasno plačali, bomo začeli razpošiljati 16. januarja t. l. Imena srečnih nagrajencev bomo objavili v prihodnji številki.

Erjavec Fr., Zgodovina katoliškega gibanja na Slovenskem. V Ljubljani, 1928. Izdala in založila Prosvetna zveza. Str. 336. Cena broš. izvodu 50 Din., vezanemu pa 70 Din.— Potreba po taki ali slični knjigi se je čutila že dolgo. Neodložljiva je pa postala taka zgodovina po vojni, saj smo začeli živeti s prevratom popolnoma novo dobo slovenske zgodovine. Dela se je lotil publicist Fr. Erjavec in leži sedaj dovršeno pred nami. Razdeljeno je v štiri poglavja, namreč: I. Prvi početki katol. gibanja v Sloveniji (od 1848 — 1879), II. Oblikovanje

slov. kat. gibanja (od 1879 — 1892), III. Razmah katoliškega gibanja (od 1892 — 1906) in IV. Zmaga katoliškega gibanja (od 1906 — 1918). V vsakem poglavju opiše pisatelj najprej avstrijsko politiko tiste dobe, nato splošno slovensko politiko, zatem katoliško gibanje, politični razvoj v obmejnih slov. deželah ter katol. društveno in ljudsko prosvetno delo. V tem okviru obravnava avtor vso slov. katoliško gibanje politično, delavsko, gospodarsko, dijaško, ljudsko prosvetno itd., tako da dobimo res izčrpano sliko vsega razvoja, dela in uspehov. Na koncu knjige je dodan še kratek pregled razvoja Prosvetne zveze od prevrata do danes. Erjavčev delo nosi naslov »Zgodovina katol. gibanja na Slovenskem« dejansko pa nudi mnogo več, kajti knjiga je prav za prav slika vsega slovenskega javnega življenja od l. 1848. do osvobodjenja. Potrebuje jo vsak, kdor se le nekoliko zanima za javno življenje. Pisana je gladko in živahno, njena zunanja oblika je vzorna. Prepričani smo, da bodo segli po tem delu tudi dižaki, v prvi vrsti starejši, in to ne brez koristi. Cena je nizka.

Učbenik češkega jezika. Za Ruse spisal prof. F. Zpěvák, za Slovence priredil prof. J. Orožen. V Ljubljani, 1928. Založila Jugoslov. knjigarna. 178 strani. Cena nevez. 40 Din, vez. 50 Din.

Knjižica je na prvi pogled majhna, kar zgubi se ti skoraj v žepu, pa ima v sebi zelo, zelo dosti odlik. Ne muči nas brez potrebe s slovniškimi pravili; jih je ravno prav. Vsa razlaga pravilna. In kar je redkost pri takih delih: knjiiga je vseskozi zanimiva; komaj ti avtor pred oči postavi kak slovniški vzorec (sklanjatev in spregatev), takoj sledi kako prikladno čtivo. Sploh je čtiva zelo desti; srečna misel. Po tej metodi bo učenec prav kmalu samostojno čital češko knjigo. Izbrano je čtivo iz vseh raznih področij življenja: zdaj smo v Prazi, zdaj v češki vasi, zdaj pri raznih obrtnikih, zdaj na železnici, zdaj v hotelu. Vse zato, da si pridobimo čimvečji zaklad besed. In ta je res velik. Če si bo učenec hotel sam sestaviti slovarček (in iz knjižice si ga bo lahko), bo imel s seboj izvrsten pripomoček pri potovanju. Berila so vsa prvovrstna; zastopani so najboljši češki pesniki in pisatelji. Učenec (učenka) bo iz knjižice spoznal precej slovstvene zgodovine češke in čital spise, polne domovinske ljubezni. — Cena ni previsoka, oprema (Jugosl. tiskarna) je brezhibna. D.

Uredništvo je prejelo in priporoča sledeče knjige:

F. Zpěvák — J. Orožen, Učbenik češkega jezika. 8°, 178 str. Ljublj., 1928. Zal. Jugoslovanska knjigarna. Cena vez. knjigi Din 50.—

Doktorja Franceta Prešerna Zbrano delo, ured. dr. A. Pirjevec in dr. J. Glonar. 8°, 295 str. Ljublj., 1928. Jugoslovanska knjigarna. Brošir. Din 40.—, vez. Din 55.—

Ivan Pregelj, Izbrani spisi, II. zvezek: Bogovec Jernej in Balade v prozi. 8°, 253 str. Ljublj., 1928. Broš 45.— dinarjev, vez Din 60.—

Vital Vodušek, Pesmi. 8°, 106 str. Lj., 1928. Samozaložba. Vez. Din 40.—, broš. Din 30.—

Knjige Goriške Mohorjeve družbe za l. 1928.: Koledar za 1929, Sienkiewicz H., Quo vadis? Zgod. roman. I. del, Rustja, Sadjarstvo in Zgodbe sv. Pisma nove zaveze. Naročnina za vse knjige Din 30.— s poštino vred.

Josef Páta, Ksaver Meško. Lístek z dějin soudobé slovinské literatury. 8°, 24 str. V Brtnici na Moravě 1928. Nakl. Jos. Birnbauma.

Josip Lovrenčič, Pereči ogenj. Povest izpod Jamnika. 8°, 90 str. Ljublj., Kmetijska tisk. zadruga.

Mih. Opeka, Odrešenje. Sedem govorov o Jezusovem trpljenju. 8°, 76 str. Lj., 1929. H. Ničman. Broš. Din 12.—, po pošti Din 13.50

Čim nam bo prostor dopuščal, bomo o knjigah še spregovorili.

Otvoritev partije (dalje).

Pri prvi otvoritvi (Mentor šte. 3) sem pokazal pozicijo, ki nastane če vzameš gambitnega kmeta (to je kmet, ki ga ponudiš za ston). Danes pride na vrsto otvoritev, ki se uporablja zelo pogosto in je poučna zla-

sti radi naskoka in osvojitve osamljenega kmeta. Torej:

1. d2—d4	d7—d5
2. c2—c4	e7—e6
3. Sg1—f3	c7—c5

S to potezo si hoče črni zagotoviti svojo veljavo v sredini.

4. c4×d5

Beli izolira na ta način črnega kmeta, da ga potem lažje napade.

5. Sb1—c3	e6×d5
6. g2—g3	Sb8—c6

Moderna uporaba belega tekača, ki bo napadel kmeta na d5.

7. Lf1—g2	Sg8—f6
8 0—0	Lf8—c7
9. Lc1—g5	0—0
	Lc8—e6

Črni mora s tekačem in konjem podpirati kmeta na d5, ker ga bo beli napadel z vsemi figurami.

10. d4×c5	Le7×c5
11. Ta1—c1	Lc5—e7
12. Sf3—d4	Sc6×d4

Konj rajši vzame konja, kakor da bi se dopustila menjava tekača na e6.

13. Dd1×d4 Dd8—a5

Vse te poteze sledi logično.

14. b2—b4	Da5—a3
15. Dd4—d3	Da3×b4
16. Lg5×f6	Le7×f6

Kmet je osvojen!

17. Sc3×d5	Le6×d5
18. Lg2×d5	Ta8—d8

Beli ima s svojim Ld5 zelo močno in prosto pozicijo.

Problem št. 3.

Beli:	Črni:
Kh5	Ke4
Db8	Ld6
Sd5	Kmeti e5, f5
La5	
Kmeti: b2, d2	
f2, g2.	

Beli vleče in da v 3. potezi mat.

Rešitev in imena rešilcev v prihodnji številki.

Rešitev problema št. 2.

Th1—h6	g7×h6
g6—g7	mat.

Pravilno so rešili: Koren Rudolf, dijak, Šoštanj; — Žebot Fran, dijak, Maribor; — Leopold Govekar, Križe; —

Anton Nahtigal, dijak, Ljubljana; — Jože Varga, Maribor.

Drobne vesti.

Dne 10. novembra 1928 se je igrala tekma med Londonom in Washingtonom po kablu na treh deskah. Rezultat je bil 1½ : 1½.

V Kissingenu se je pripravljala match za svetovno prvenstvo Bogoljubov — Aljehin, na kar pa kopališka uprava radi previsokih stroškov ni pristala. Iz jeze je igral Bogoljubov 23. decembra l. l. match z dr. Euvejem, prvakom Nizozemske in lanskim olimpijskim prvakom.

Listnica uredništva:

R. A. Kočevje: — prepozno.

S. Maribor: Bom po možnosti ustregel.

Alter, Novo mesto: Nadaljevanje teorije zaostalo radi pomanjkanja prostora. Lahko dobite v knjigarnah.

Dopise o šahu naslavljati: R. Mrzlikar, Ljubljana, Tavčarjeva 4.

Nassudin in njegova zgodba.

Bral sem tole zgodbo:

Nasuddin, turški šaljivec, je vprašal nekoč svoje poslušalce: »Ali veste, kaj vam hočem sedajle povedati?«

Vsi so rekli: »Ne vemo.«

In šaljivec jim je rekel: »Jaz tudi ne.« In se jim je smejal, ko so odhajali z dolgimi nosovi. Toda drugi dan jim je zastavil spet isto vprašanje. Poslušalci, ki so menili, da vedo, kaj bo odgovoril, so rekli: »Vemo.«

»Če pa veste,« jim je dejal, »ni treba, da bi vam še jaz posebej pravil.« Tako jih je spet pošteno napet najstil. Ali naslednji dan jim je zastavil že tretjč isto vprašanje,

nakar je nekaj poslušalcev zaklicalo: »Vemo,« ostali pa: »Ne vemo.«

»Dobro,« je menil šaljivec, »ker nekateri vedo za odgovor, naj ga povedo tistim, ki zanj ne vedo!«

Tako zgodba. Prav po naključju sem pa zvedel, da s tem zgodbe še ni bilo konec. Povem vam ga:

Po zadnjem šaljivčevem odgovoru je v zadnjih vrstah poslušalcev vstal orjaški Turek, se preril skozi gnečo pred Nasuddina in mu rekel:

»Hodža, mar meniš, da nas boš še naprej vlekel za nos?« In je zamahnil in mu pripeljal tako za uho, da se je ubogi hodža Nasuddin zvrnil po tleh kakor je bil dolg in širok.

Sedaj je bila pa vrsta na poslušalcih, da so se smejali. In so se tudi!

Mreža. (Miroljub, Vižmarje.)

	1	2	3	
4	★	★	★	
5	★	★	★	
6	★	★	★	

Postavi namesto zvezdic povsod isti samoglasnik, v ostala polja pa vstavi soglasniške tako, da boš dobil šest besed nasprotnega pomena: 1. del zemlje, 2. pot, 3. vodna naprava, 4. mnogoparkljar, 5. bolezen, 6. samogovor.

Računska naloga. (Miroljub.)

	•	•	
	•	•	

Postavi v polja poleg stoječega kvadrata števila: 362, 364, 366, 368, 370, 372, 374, 376, 378, 380, 382, 384, 386, 388, 390, 392 tako, da bo enaka vsota v vseh vodoravnih in navpičnih vrstah, v obeh prekotnicah, v

vseh štirih s pikami označenih in v vseh štirih vogelnih poljih. Dobljena vsota je obenem letnica rojstva Primoža Trubarja.

Rešitev uganek in imena rešilcev v prihodnji številki. Tekmovati smejo samo naročniki(-ce), ki naj pošljejo svoje rešitve do 31. januarja 1929 na uredništvo. Izžrebani rešilec dobi za nagrado knjižico: Samouki knjigovez.

Rešitev uganke v šte. 4.

Številnica.

8	5	4	4	4
3	3	5	5	9
3	8	3	6	5
3	5	7	7	3
8	4	6	3	4

Križaljka.

Vodoravno: 2) pas, 4) devetogub, 10) denar, 11) nopal, 13) oh, 14) sosed, 16) ko, 17) pop, 19) nit, 20) beg, 21) lirik, 23) durak, 25) bas, 26) kor, 27) mak, 28) rak, 29) angel, 32) cepin, 34) irt, 35) puh, 37) vrt, 38) Co, 39) kreol, 41) i. e. (id est), 42) Azori, 44) polom, 46) alabaster, 48) Ala.

Navpično: 1) mat, 2) peron, 3) sonet, 4) delor, 5) en, 6) vas, 7) god, 8) up, 9) baker, 10) dopisnica, 12) logaritem, 15) sir, 18) piket, 20) bukev, 21) Laa, 22) kol, 23) dac, 24) kan, 30) groza, 31) rue, 33) prior, 35) priba, 36) hopsa, 39) kra, 40) Lot, 43) ol, 45) le, 47) alk.

Prav so rešili. V Ljubljani: Gabrovšek Julij, Jarc Vojteh in Terseglav Franci; v Mariboru: Fr. Modrinjak in Društvo »Slovesek«; v Štoreh pri Celju: Lokošek Viljem (samo številnico).

Nagrado je dobil Gabrovšek Julij.

Mnogi so še na dolgu z naročnino. Poravnajte jo takoj! — Poverjenike, ki plačujejo na obroke, opozarjamo na navodila na drugi strani ovoja.

Knjigarna Nova Založba

Trgovina s pisarniškimi
potrebščinami

r. z. z o. z.

v Ljubljani, na Kongresnem trgu

priporoča dijakom in njih staršem bogato izbiro vsakršnih šolskih in pisarniških potrebščin, vse knjige za šole, zvezke, pisalno in risalno orodje, barve, papir za risanje in za načrte itd.

Kdor kupi za 100 Din, dobi na izbiro: Podobe iz sanj (Cankar), ali dramo Kasljo (Majcen), ali pesmi Tristia ex Siberia (Mole) kot dar. — Pri Novi Založbi je izšla Literarna veda (dr. Keleminova).

Ljudska posojilnica

reg. zadruga z neomej. zavezo
v LJUBLJANI

obrestuje hranilne vloge po najugodnejši obrestni meri, vezane vloge po dogovoru ter brez vsakega odbitka.

Svoje prostore ima tik za frančiškansko cerkvijo, v lastni palači, zidani še pred vojno iz lastnih sredstev. Poleg jamstva, ki ga nudi lastna palača, veleposestvo in drugo lastno premoženje, jamčijo pri Ljudski posojilnici kot zadrugi z neomejenim jamstvom, za vloge vsi člani s svojim premoženjem, ki presega večkratno vrednost vseh vlog.

Hranilne vloge znašajo nad 140 milijonov Din.

Trgovske knjige in
šolski zvezki.

Vedno v zalogi: glavne knjige, ameriški journali, štrace, spominske knjige, bloki, mape i. t. d.

Na debelo! Na drobno!

ANT. JANEŽIČ

LJUBLJANA

Florijanska ulica št. 14

Knjigoveznica,
industrija šolskih zvezkov
in trgovskih knjig.

TISKARNA SLOVENIJA

DRUŽBA Z OMEJ. ZAVEZO

V LJUBLJANI

WOLFOVA ULICA ŠT. 1

IZVRŠUJE VSA V
TISKAR. STROKO
SPADAJOČA DELA
PO ZMERNIH CENAH

ČASOPISI, KNJIGE,
BROŠURE, VABILA,
PLAKATE ITD. ITD.

:: USTANOVLJENA LETA 1889. ::

Telefon šte. 16.

Poštni ček. 10.533.

Stanje vložnega denarja nad 300 milij. dinarjev
(1 milijarda in 200 milijonov kron.)

Mestna hranilnica ljubljanska

(Gradska štedionica)

LJUBLJANA, Prešernova ulica

sprejema vloge na hranilne knjižice kakor tudi na tekoči račun, in sicer proti najugodnejšemu obrestovanju. Hranilnica plačuje zlasti za vloge proti dogovorjeni odpovedi v tekočem računu najvišje mogoče obresti.

Jamstvo za vse vloge in obresti,

tudi tekočega računa, je večje kot kjerkoli drugod, ker jamči zanje poleg lastnega hranilničnega premoženja še mesto Ljubljana z vsem premoženjem ter davčno močjo. Vprav radi tega nalagajo pri njej sodišča denar nedoletnih, župnijski uradi cerkveni in občine občinski denar.

Naši rojaki v Ameriki

nalagajo svoje prihranke največ v naši hranilnici, ker je denar tu popolnoma varen.